

Némethy Ferencz
A m kir esendőrség szervezete
szolgálatá és viszonya
a közigazgatás hatóságokhoz

A M. KIR. CSENDŐRSÉG
SZERVEZETE, SZOLGÁLATA ÉS VISZONYA
A KÖZIGAZGATÁSI HATÓSÁGOKHOZ.

IRTA:

NÉMETHY FERENCZ

M. KIR. CSENDŐR-FÓHADNAGY,
BEOSZTVA A M. KIR. HONVÉDELMI MINISTERIUM XVI. ÜGYOSZTÁLYÁBA.

I. RÉSZ.

A M. KIR. CSENDŐRSÉG SZERVEZETE.

Ára 60 kr.

BUDAPEST, 1899.
ORSZÁGOS KÖZPONTI KÖZSÉGI NYOMDA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
VI., VÁCZI-KÖRÚT 61. SZÁM.

TARTALOMJEGYZÉK.

I. rész.

ELSŐ FEJEZET.

	Oldal
1. A cs. kir. csendőrség	1
2. A cs. kir. csendőrség felosztása. Az erdélyi és a horvát-szlavon csendőrség meghagyása	2
3. A fennállott erdélyi és horvát-szlavon csendőrség létszáma 1876. évben	2
4. A Magyarországon működött cs. kir. csendőrség iratai	4
5. Megyei pandurok működése Magyarországon	4
6. A m. kir. csendőrség szervezése	5
7. A csendőr-legénység állományának kiegészítése	7
8. Honvédségi karhatalom	9

MÁSODIK FEJEZET.

1. A csendőrség szervei tagozása	9
2. A csendőrség elhelyezése	10
3. A csendőrség magasabb parancsnokságai és pedig:	
a) a m. kir. csendőrségi felügyelőség	12
b) a honvédelmi minister	14
c) a m. kir. belügyminister	16
4. A csendőrség működési tere	17

HARMADIK FEJEZET.

A csendőrség rendeltetése és feladata	18
---	----

NEGYEDIK FEJEZET.

A csendőrség állományának kiegészítése	20
1. Felvétel a csendőrségbe	21
2. A csendőrség tiszti állományának kiegészítése	22
3. A csendőrségbe tiszti sarjadékként való belépés módzatai	25
4. Kilépés a csendőrség kötelékéből	26
5. Eltávolítás	28

ÖTÖDIK FEJEZET.

	Oldal
A csendőrség kiképzése	29
Tiszti sarjadék képzése	29
Legénység kiképzése	30
Altisztek nevelése és képzése	32

HATODIK FEJEZET.

A csendőrség ruházata és felszerelése	33
Tömegrendszer	35

HETEDIK FEJEZET.

Fegyverzet és lőszer	36
--------------------------------	----

NYOLCZADIK FEJEZET.

A ruházat, fegyverzet és lőszer biztosítása	37
---	----

KILENCZEDIK FEJEZET.

A csendőrség egészségügye	38
1. Általános szabályok	38
2. Kórházi ápolás	39
3. Gyógyfürdők	41

TIZEDIK FEJEZET.

A csendőrség illetményei	42
A) Tisztek illetményei	42
1. Rendes illetékek	42
2. Szállás és istálló illetékek	43
3. Utazási pótdíj	43
4. Tiszti szolgaváltás	43
5. Tisztek nyugdíj igényei	44
B) A legénység illetékei	44
1. Zsold	44
2. Szolgálati pótdíj	44
3. Egyéb illetékek	45

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Elszállásolás	46
-------------------------	----

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Élelmezés	46
---------------------	----

TIZENHARMADIK FEJEZET.

	Oldal
Ellátás	47

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Egyéb kedvezmények	53
Szabadság	53

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Tisztek és legénység nősülése	58
Kiszolgált altisztek alkalmazása	64

TIZENHATODIK FEJEZET.

Csendőr egyének feletti biráskodás	67
--	----

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Egyéb tudnivalók	69
1. A csendőrség létszáma	69
2. A csendőrség lóállományának beszerzése és kiképzése	69
3. Lovak kiképzése	69
4. Lovak kiselejtezése	70
5. Lovak beosztása	70
6. Lovaglási jutalomdíj	70

Melléklet.

A csendőrség elhelyezésének térképe

BETÜRENDES TÁRGYMUTATÓ.

	Oldal
Állomány kiegészítés (legénységi)	20
„ „ (tishti)	24
Altisztek képzése	32
Belügyministerium	16
Belépés a csendőrség legénységi állományába	20
„ a csendőrségbe, mint tishti sarjadjék	25
Biztosítása a ruházat, fegyverzet és lőszernek	38
Bíráskodás esendőrr egyének felett	67
Cs. kir. csendőrség Magyarországon	1
Cs. kir. csendőrség felosztása	2
Cs. kir. csendőrség iratai	2
Cs. kir. csendőrség létszáma	4
Csendőrség újjászervezése Magyarországon	5
Csendőrségi felügyelőség	12
Elhelyezése a csendőrségi osztályoknak	10
Eskü (csendőrségi)	24
Elhocsájtása a legénységnek	26
Eltávolítása a „	28
Egészségügy	38
Elszállásolás	46
Élelmezés	46
Felosztása a cs. kir. csendőrségnek	2
Feladata a csendőrségnek	18
Felvétel a csendőrségre	21
Fegyverzete a csendőrségnek	36
Gyógyfürdők	41
Honvédségi karhatalom	9
Honvédelmi miniszterium	14
Havidíj	42

VII

	Oldal
Iratai a cs. kir. csendőrségnek	4
Illetmények	42
Kilépés a csendőrségből	26
Kiképzés	29
Kórházi ápolás	39
Különféle illetékek	45
Kiszolgált altisztek alkalmazása	64
Létszáma a cs. kir. csendőrségnek	2
Legénység kiegészítése	7
Legénység feladata	19
Lőszer	36
Létszám 1899-ben	69
Lóállomány beszerzése és kiegészítése	69
Megyei pandurok	4
Működési tere a csendőrségnek	17
Nyugdíj (tishti)	43
Nyugdíjellátás (legénységi)	47
Nősülés	58
Osztirák csendőrség Magyarországon	1
Osztirák csendőrség felosztása	2
„ „ létszáma	2
„ „ iratai	4
Őrsök felállítása	10
Őrs létszám felemelés és megerősítés	10
Pandurok	4
Rendezett tanácsu városokban a csendőrség működése	18
Rendeltetése a csendőrségnek	18
Ruházata a csendőrségnek	33
Szervi tagozása a csendőrségnek	10
Szabad kir. városokban a csendőrség működése	17
Szállás és istálló illetékek	43
Szolgálati pótdíj	44
Szabadság	53

	Oldal
Tagozása a csendőrségnek	10
Tisztek hivatása	19
Tiszti állomány kiegészítése	22
Tiszti sarjadékként belépés a csendőrségbe	25
Tömegrendszer	35
Tiszti szolgaváltság	43
 Utazási pótdíj	 43
 Zsold	 44

I. FEJEZET.

A csendőrség felállításának és fejlődésének rövid ismertetése.

1. A cs. és kir. csendőrség.

A csendőrség intézménye Magyarországon 1849. év óta áll fenn, — amidőn úgy itt, mint Ausztria örökös tartományaiban, — a már régebben fennállott olasz csendőrség mintájára, — összesen tizenhat csendőr-ezred szervezetett, amelyből az akkori Magyarország területén három, Erdélyben egy, az akkori Szerb vajdaságban egy és Horvát-Szlavonországok területén szintén egy ezred teljesítette a közbiztonsági szolgálatot, míg a fennállott katonai határőrvidéken a szerezsán csapatok működtek. Az 1866-ik évben már csak 10 csendőr ezred állott fenn, melyek az 1866. évi január 28-án és február 4-én kelt legfelsőbb elhatározás folytán 15 országos csendőr-parancsnokságra osztattak, melyek közül az 5. számú Kassán, a 6-ik Pesten, a 7-ik Pozsonyban, a 8-ik Sopronban és a 9-ik Temesvárt állomásozott. (Lásd: Verordnungsblatt für das k. k. Heer 1866: 4. szám.)

Minden ezred, illetve csendőrparancsnokság, a saját területén egymástól teljesen függetlenül intézte ügyeit, a szervei összefüggést a cs. kir. csendőrségi főfelügyelőség, élén egy altábornaggyal és két beosztott cs. kir. tábornokkal, — közvetítette. A fegyelmi fenhatósági jog és a gazdasági ügyek kezelése végett a csendőrségi főfelügyelőséghez hadbírák és hadbiztosok is be voltak osztva.

Ezen csendőrség a cs. kir. hadügyminiszteriumnak, — illetve később a cs. kir. rendőrmíniszteriumnak is, volt alárendelve, német szolgálati nyelvvel, és a jelenlegi, — m. kir. csendőrségéhez nagyjában hasonló szervezettel és működéssel, csakhogy kiterjedtebb hatáskörrel bírt.

2. A cs. kir. csendőrség felosztása. Az erdélyi és horvát-szlavon csendőrség meghagyása.

Az 1867-iki kiegyezés után a Magyarországon működött csendőr-ezredeket teljesen feloszlatták, csakis Erdélyben és Horvát-Szlavonországokban hagytak meg, az ottani köztörvényhatóságok határozott kívánságára, egy-egy ezredet, amelyek a csendőrségnek egész magyarország területén eszközölt felállításáig folyton működésben maradtak. Az erdélyi csendőrség a 10-ik, a horvát-szlavon pedig a 8-ik országos csendőr-parancsnokság elnevezését viselte, szolgálati nyelve eleinte német volt és szolgálati ügyekben kizárólag a cs. kir. hadügyminiszteriumnak volt alárendelve. Az 1875-ik évben azonban az erdélyi, a következő évben pedig a horvát-szlavon csendőrség a cs. és kir. közös hadügyminiszterium fenhatósága alól kivételtvén, tisztán katonai és személyi ügyekben a m. kir. honvédelmi miniszternek, a közbiztonsági szolgálat ellátása és tisztán gazdasági ügyekben a belügyminiszternek, illetve a horvát-szlavon csendőrség a bánnak, lón alárendelve s 1876. május hó 1. óta az erdélyi csendőrségnek szolgálati nyelve magyar, a horvát-szlavon csendőrségé pedig horvát lett.

A fent jelzett állapotváltozásokról alábbi hadügyminiszteri rendelet tanuskodik:

Circular-Verordnung vom 24. April 1876. Präs. Nro. 1843.

Seine k. und k. Apostolische Majestät gerahen mit dem Allerhöchsten Befehlsschreiben vom 27. März 1876 allergnädigst anzuordnen, dass die Landes-Gendarmerie-Commanden Nro. 8 und 10 dem k. ung. Landesvertheidigungs-Ministerium übergeben werden.

In Ausführung dieses Allerhöchsten Befehles und im Einvernehmen mit dem k. ung. Landesvertheidigungs-Ministerium wird die Übergabe der bezeichneten beiden Landes-Gendarmerie-Commanden an das genannte k. ung. Ministerium mit 1. Mai 1876 bewirkt und treten dieselben mit diesem Tage aus dem Verbande des stehenden Heeres.

(Verordnungsblatt für das k. k. Heer 1876. évi 19. szám.)

Ekkor nyerte az erdélyi csendőrség a „m. kir. erdélyi csendőrparancsnokság” — a horvát-szlavon csendőrség pedig a „m. kir. horvát-szlavon csendőrparancsnokság” szervezet-szerű elnevezést és előbbi képezte aztán a később szervezett m. kir. csendőrség magvát és alapját is.

3. Az erdélyi és horvát-szlavon csendőrparancsnokság létszáma 1876-ban.

Az erdélyi és a horvát-szlavon csendőrség létszámát az alábbi kimutatás tünteti fel.

Kimutatás.

Parancsnok-ságok	A törzsnél										A szárnyaknál				Az örsök száma	A felügyeleti körlet		Teljes állag-os-ik egy csendőrből	Megjegyzés
	előzlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz	szegedlszisz		terület ☐ kilométer	lakosainak száma		
M. kir. horvát-szlavon csendőrparancsnokság	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	79	23,308	1,165,557	47	2335
M. kir. erdélyi csendőrparancsnokság	2	1	1	2	1	1	2	10	4	1	4	4	21	136	873	55,727	2,153,421	64	2477
Összesen	3	2	2	3	2	2	3	17	5	2	7	7	30	210	1,971	79,035	3,318,978	58	2419

* Jegyzet. Az osztrák birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén, előnyösb közbiztonsági viszonyok mellett, 3-7 ☐ kilométerre egy csendőr jut.

4. A Magyarországon működött cs. kir. csendőrség iratai:

A Magyarországon működött csendőrezredek iratai, még pedig 9-ik, (erdélyi), későbbi 10. országos csendőr-parancsnokságé a m. kir. honvédelmi miniszteriumban, az eredeti anyakönyvi lapok azonban a m. kir. I. sz. csendőrkerületi parancsnokságnál Kolozsvárott, a későbbi 8. sz. országos csendőr-parancsnokságé (horvát-szlavon) a m. kir. horvát-szlavon csendőr-parancsnokságnál Zágrábban, — míg a többi 5., 6. és 7. csendőrezredeké a cs. kir. I-ső számú országos csendőr-parancsnokságnál Bécsben őriztetnek.

Minden ez irányban való tudakozódás vagy kérdés ennek folytán a most említett parancsnokságokhoz intézendő, mire nézve alábbi hadügyminiszteri rendelet is intézkedéseket tartalmaz.

Circular-Verordnung vom 8. Mai 1867., Präs. No. 1739.

Seine k. k. Apostolische Majestät haben mit den Allerhöchsten Handschreiben vom 23. März 1867., die Auflassung der k. k. Gendarmerie im Königreiche Ungarn und die Übertragung des derselben obgelegenen Sicherheits-Dienstes an die Landes-Behörden und Municipien Allergnädigst zu genehmigen geruht, während es in Siebenbürgen bis auf weitere Allerhöchste Verfügungen bei dem dermaligen bestande der Gendarmerie zu verbleiben hat.

Hievon geschieht mit dem Beifügen die Verlautbarung, dass die Gendarmerie nunmehr in Ungarn ihre Wirksamkeit eingestellt hat, die von der Dissolvierung betroffenen Landes-Gendarmerie-Commanden No. 5., 6., 7., 8. und 9. Mit Ende Mai 1867. auch ihre administrative Thätigkeit schliessen und die Rechnungs-Vertretung derselben dem Landes Gendarmerie-Commando No. 1 in Wien übertragen wird.

(Verordnungsblatt für das k. k. Heer 1867: 23. szám.)

5. Közbiztonsági szolgálat ellátása megyei pandurokkal.

A csendőrségnek Magyarországon történt feloszlása után, a közbiztonsági szolgálatot városokban rendőrség, a megyék területén pedig pandurok teljesítették, de ezen regime alatt az ország közbiztonsága a lehető legsíralmasabb állapotba sülyedt, amennyiben nem csak a vagyonbiztonság ellen elkövetett merénylettekkel veszélyeztetve, hanem a személybiztonság is illuzoriussá vált az ország különböző részeiben fellépett rablóbandák garázdálkodása által, melyek nem ritkán magukkal a közbiztonság örökösére hivatott pandurokkal egyetértőleg fosztogatták és zsarolták a lakosságot, nem riadva vissza erőszakoskodástól, sőt gyilkosságoktól sem.

A rablóbandák üzelmei a 60-as és 70-es években és a 80-as évek elején már-már oly szemérmetlenekké váltak, hogy

azok tagjai: a betyárok és szegénylogények nem átalították világos nappal, nagy közönség szemeláttára gáztetteiket elkövetni, amit a lakosság jobb módu és intelligens elemei fásult közönnyel tűrtek és adófizetőivé váltak a gazembereknek. az alsóbb néposztályba tartozók ellenben a gonosztevőkben megtestesítőit látták a személyes bátorságnak, azokat a hatósági üldözések alól rejtegették, támogatták és dalaikban dicsőítették.

Ezen, a nép erkölcsi tévelyedtségére valló korszakban Magyarország tekintélye a külföldön is nagyon alászállt és a külföldiek ezen országot sok ideig úgy képzeltek el, mint rablóbandák által lakott vadont, hol csak városokban lakik intelligens ember.

Az elvadultság és erkölcsi züllöttség eme sötét korszakában mintegy világító fénysugár magaslik ki Ráday Gedeon gróf kormánybiztos működése, aki az Alföldön elharapódzott haramiák üzelmeit drákói szigorral megfékezte, az ország általános közbiztonsági állapotát helyreállítani azonban a m. kir. csendőrségnek lön fentartva.

6. A csendőrség újjászervezése Magyarországon.

Az ország közbiztonságának siralmas helyzete arra indította az ország irányadó köreit, hogy a közbiztonság feletti örökösével az Erdélyben már kipróbált és ott működésben levő. katonai szervezettel bíró csendőrség működését Magyarországra is kiterjesszék és ezen eszme később, hosszabb vajadás után, Tisza Kálmán miniszterelnök és belügyminiszter kormányzása alatt 1881. évben tényleg meg is valósult.

A csendőrséget Magyarországon az 1881: III. törvény-cikk: (a közbiztonsági szolgálat szervezéséről) léptette életbe, mely törvényt egész terjedelmében az alábbiakban közöljük:

1881. évi III. törvény-cikk.

a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

1. §. A közbiztonsági szolgálat ellátására katonailag szervezett magyar királyi csendőrség állittatik fel.

2. §. Magyarország területe, Budapest főváros kivételével, hat csendőrkerületre osztatik, ugyanannyi csendőrparancsnoksággal és pedig:

I. kerület.

Parancsnoksági székhely: Kolozsvár, négy szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak következő megyék: Alsó-Fehér, Besztercze-Naszód, Brassó, Csik, Fogaras, Háromszék, Hunyad, Kis-Küküllő, Kolozs, Maros-Torda, Nagy-Küküllő, Székely, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos és Udvarhely-megyek, Kolozsvár és Marosvásárhely városok.

II. kerület.

Parancsnoksági székhely: Szeged, három szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak a következő megyék: Bács-Bodrog, Csanád, Csongrád, Krassó-Szörény, Temes és Torontálmegyek, Baja, Hódmezővásárhely, Páncsova, Szabadka, Szeged, Temesvár, Újvidék, Versecz és Zombor városok.

III. kerület.

Parancsnoksági székhely: Budapest, három szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak: Arad, Békés, Bihar, Hajdu, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Szilágymegyek, Arad, Debreczen, Kecskemét és Nagyvárad városok.

IV. kerület.

Parancsnoksági székhely: Kassa, három szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak: Abauj, Borsod, Heves, Sáros, Szepes, Torna, Herceg, Máramaros, Szabolcs, Szatmár, Zemplén, Ung és Ugocsa megyék, Kassa és Szatmárnémeti városok.

V. kerület.

Parancsnoksági székhely: Pozsony, két szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak: Pozsony, Komárom, Nyitra, Turóc, Árva, Trencsén, Zólyom, Bars, Gömör, Liptó, Nógrád, Ilont és Esztergom megyék, Komárom, Pozsony, Selmecz és Bélabánya városok.

VI. kerület.

Parancsnoksági székhely: Székesfehérvár, három szárnyparancsnoksággal; ehhez tartoznak: Fehér, Győr, Veszprém, Sopron, Moson, Vas, Zala, Baranya, Tolna és Somogy megyék, Győr, Pécs, Sopron és Székesfehérvár városok.

A belügyminiszter egyúttal felhatalmaztatik, hogy amennyiben azt a szolgálat érdeke vagy a csendőr-kerületek és honvédkerületek ugyanazonossága fentartásának szempontja szükségessé tenné, egyes törvényhatóságokat egyik kerületből a másikba áthelyezhessen.

3. §. Az iránt, hogy a közbiztonsági teendők ezen törvény folytán a törvényhatósági joggal felruházott városokban miként legyenek teljesítendőek, tekintettel ugy a bel-, mint a külterületre, valamint ezen szolgálat költségeire is, az 1881. év folyamán a belügyminiszter törvényjavaslatot fog beértesíteni.

4. §. Az I. kerületben a csendőrség már szervezve lévén, annak fentartása mellett, az ország többi részén a szervezés nem egyszerre, de a körülményekhez képest eszközözendő, ugy azonban, hogy az a II. kerületben 1882. évi január hó 1-jére teljesen keresztülvive legyen. A csendőrségi költségei a belügyminiszter költségvetésébe vétetnek fel.

Az iránt, hogy a hátralevő négy kerületben mily sorrendben és mikor szerveztessék a csendőrség, a törvényhozás a belügyminiszteri költségvetés megállapítása alkalmával határoz.

5. §. Amely megyékben a csendőrség intézménye tetteleg életbe lép, azoknak költségvetéséből a közbiztonsági közegekre felvett költségek ugyanazon naptól kezdve kihagyandók.

6. §. A csendőrség első szervezésénél a jelenlegi közbiztonsági közegek lehetőleg alkalmaztatnak.

A fennmaradó hiány pótlása, valamint a csendőrségnek jövőben kiegészítése, az 1881. évi II. törvényzikkben meghatározott módon történik.

7. §. A belügyminiszter felhatalmaztatik, hogy amennyiben az eddig élethossziglan kinevezett közegek egy része nem alkalmaztatnék, azoknak végkielégítéséről gondoskodjék s az e czímen felmerülő költséget a II. kerületet, illetőleg az 1881. év folyamában, a többiekét illetőleg pedig akkor, mikor azokban a csendőrség életbeléptetését előzolja, terjeszse elő.

8. §. A csendőrségi tisztek és összes csendőrök személyi, előléptetési és fegyelmi ügyekben a honvédelmi miniszter alá helyezettve, az összes személyi ügyek a honvédelmi miniszteriumban kezeltetnek s a csendőrség által elkövetett fegyelmi és bűnügyekben kizárólag a magyar királyi honvédbíróságok illetékesek: a közigazgatási és rendőri szolgálati viszony tekintetében a csendőrség a belügyminiszter hatósága alatt áll.

9. §. A csendőrségi tisztek kinevezése iránt Ó császári és Apostoli királyi Felségéhez az előterjesztés a honvédelmi miniszter által, a belügyminiszter becegyezésével fog tétetni.

A csendőrség szervezeti és szolgálati utasítása a bel- és honvédelmi miniszterek által állapittatik meg és adatik ki.

Ugyanazon uton állapittatik meg a csendőrség öltözete és fegyverzete is.

10. §. Csehországi tisztek, altisztek és csendőrök nyugdíjképesek, a nyugdíjszabályzat a honvédelmi miniszter által a törvényhozásnak megállapítás végett előterjesztendő.

11. §. A belügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a csendőrségnek a II. kerületben a megszabott időben (4. §.) felállithatása céljából ez első kiképzésre, a berendezésre és a felszerelésre szükséges költségeket utólagos elszámolás mellett fedezhesse.

12. §. Ezen törvény végrehajtásával a bel- és honvédelmi miniszterek biztatnak meg.

Magyarországban tehát a csendőrség az 1881. évben szerveztetett. — Működését azonban csak az 1882. évben kezdte meg és pedig a törvény végrehajtásával megbízott belügyminiszter rendelkezéséhez képest az ország azon részeiben, melynek közbiztonsága a törvényes rend helyreállítását leginkább követelte, előbb lépett működésbe és fokozatonként terjeszkedett ki a többi részekbe is.

Az erdélyi csendőr-parancsnokság, mely már régebb idő óta állott fenn, — szervezte a II-ik (szegedi) kerületet, mely működését 1882-ben kezdte meg. A következő évben a III-ik (budapesti) és IV. (kassai), 1884-ben pedig az V. (pozsonyi) és a VI-ik (Székesfehérvári) csendőr-kerületek léptettek aktióba.

A csendőr-kerületek számszerinti elnevezése a felállítás sorrendjében történt és ez magyarázza meg azon körülményt, hogy a csendőr-kerületek folyó száma nem egyezik meg a honvéd-kerületekével.

7. A csendőr legénység-állományának kiegészítése.

A csendőrségi intézmény behozatalának elhatározása után gondoskodni kellett a csendőrségi legénység kiegészítéséről is. E kiegészítés kezdetben szintén nem törvényhozási

intézkedésen, hanem csupán rendeleteken alapult. Hogy tehát e részben is törvényes intézkedés szolgáljon irányadóul, a későbbi, 1881. évi III. törvénycikk benyújtásával majdnem egyidejűleg, a m. kir. honvédelmi miniszter, a csendőrségi legénység állományának kiegészítése céljából szintén törvényjavaslatot nyújtott be, mely a törvényhozás által elfogadva, mint: „A csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről” szóló 1881. évi II-ik törvénycikk nyert szentesítést.

Ezen törvény szövegét az alábbiakban közöljük.

1881. évi II. törvénycikk

a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről.

1. §. A csendőrségi legénység állománya kiegészítettik:

a) a hadseregben (hadí tengerészethen) vagy a honvédségben szolgált olyan altisztekből, a kik az 1868-ik évi XL. törvénycikk 38. §-ának, illetőleg az 1873-ik évi II. törvénycikknek alapján igényvel bírnak a közszolgálatban való alkalmazásra;

b) olyan önkéntesekből, kik hadkötelezettségüknek már teljesen eleget tettek;

c) a hadsereg kötelékébe tartozó, s huzamos időre szabadságot és önkéntesen belépő egyénekből, kik már a sorhadi kötelezettségnek utolsó félévében állanak;

d) az önkéntesen belépő honvédekből.

Mozgósítás esetében azonban a c), d) és e) pontok alatt elősorolt egyéneknek a csendőrségbe való önkéntes beléphetése nem engedtetik meg.

2. §. A hadseregből vagy a honvédségből a csendőrségbe önkéntesen belépett egyének szolgálati kötelezettsége három évre terjed.

Azok azonban, a kik ezen három éven túl is kívánnak a csendőrségben szolgálni, önkéntesen és évről-évre tovább is folytathatják ottani szolgálatukat.

3. Azoknak, kik a hadseregből vagy a honvédségből lépnek be a csendőrségbe és abban négy évig szolgálnak, összes szolgálati idejükből, a honvédségnél töltendő két utolsó év elengedtetik. Az ilyenek tehát két évvel előbb bocsáttatnak el véglegesen a hadi kötelékből.

4. §. A hadseregből, illetőleg annak póttartalékából és a honvédségből önként belépett csendőrök a csendőrségnél teljesítendő szolgálatauk idejére nézve a csendőrség állományába véglegesen áthelyezetteknek tekintendők; és így az időnkinti fegyvergyakorlatok és ellenőrzési szemlék s általában a tényleges szolgálatra való behívás alól fel vannak mentve és mozgósítás esetében is a csendőrségnél hagyatnak meg.

5. §. Ezen törvény végrehajtásával a honvédelmi miniszter bízatik meg.

A csendőrségi intézmény rohamos felállítása, mely 1882-től 1884. január 1-éig az egész országban teljes befejezést nyert, nagyon megnövelte a szakképzett erők alkalmazását, mert egyedül az erdélyi csendőrség rendelkezett kiképzett csendőrökkel és eleinte ezek nagy részéből alakult a többi csendőrkerületek altiszti állománya, úgy, hogy állíthatni, miszerint a magyarországi csendőrkerületek keretét és magvát az erdélyi csendőrség adta meg.

8. Honvédek beosztása karhatalmi segédletként a csendőrséghez.

A csendőrség lázas szervezkedése következtében a szolgálat kezelésére katonaviselt egyén nem állván elegendő számban rendelkezésre, Ő csász. és apostoli kir. Felsője 1885. évi ápril 22-én kelt legfelső elhatározásával megengedte, hogy addig, míg e tekintetben kedvezőbb viszonyok fognak beállni, a magyar csendőrség állományában mutatkozó hiányok pótlása céljából megfelelő számú honvéd legénység, mint karhatalmi segédlet és pedig a honvédségi tetteges szolgálati kötelezettség rovására hat havi (amely később 3 órára redukáltatott) felváltással a csendőrség rendelkezésére bocsájtassék.

Ezen legfelső elhatározás alapján a m. kir. honvédség először 1200 honvéd legénységet bocsájtott a csendőrség rendelkezésére, később pedig oly számban adott legénységet, amint azt a csendőrség ingadozó létszámviszonyai megkövetelték.

Bár a honvédségi karhatalom igénybe vétele a viszonyok előidézte szükségén alapult és célirányosnak is bizonyult, a közbiztonsági állapotok cél tudatos javítása és a csendőrségi intézmény fokozatos fejlesztése és tökélyesbülése határozottan megkövetelte, hogy a közbiztonsági szolgálat ne ideiglenesen alkalmazott és kényszer behatása alatt álló, hanem oly hivatásszerű egyénekkel láttassék el, kik jövőjüket az intézmény kebelében kívánják megállapítani.

9. Honvédségi karhatalom beszüntetése.

Mihelyt tehát a csendőrség intézménye országszerte ismeretessé vált és elég számú önként jelentkező kiszolgált katona és honvéd rendelkezésre állt, a honvédségi karhatalom, mint a szükség pótlására ideiglenesen alkalmazott erő, igénybe vétele is feleslegessé vált és már 1887-ik évben véglegesen beszüntettetett.

II. FEJEZET.

1. A csendőrség szervezeti tagozása.

Mint az az 1881. III. t.-cikkéből kivethető. Magyarország területe hat, folyó számmal jelölt kerületre oszlik fel. — A kerületek szárnyakra, a szárnyak szakaszokra, a szakaszok végül őrsőkre tagozódnak.

Minden csendőr-kerületi parancsnokság élén egy ezredes áll, ki mellé egy alezredes, mint parancsnok helyettes és egy őrnagy, mint másod-törzstiszt van rendszeresítve; a szárny-parancsnokságot százados, a szakaszparancsnokságot főhadnagy, vagy hadnagy (ideiglenesen hadapród-tiszthelyettes) az őrsparancsnokságot végül őrmester, vagy őrsvezető vezeti.

A szárny, szakasz és őrsparancsnokságok legénységi létszáma a helyi és közbiztonsági viszonyokhoz mérten állapítatik meg; ez idő szerint átlag minden 35—36 négyszög kilométernyi felügyeleti körletre egy csendőr esik.

Az őrsök, rendszerint a járások és kir. bíróságok székhelyein, továbbá összeköttetési és más fontosabb pontokon állítatnak fel.

Az őrsök állomáshelyeit a belügyminiszter, illetve a horv. szlapon csendőrségnél a bán állapítja meg, — ennél fogva minden e tekintetben felmerülő kérdés tárgyában a belügyminiszter, illetve Horvát-Szlavon-Dalmát országban a bán dönt.

A követendő eljárás e tekintetben a következő:

A község, ha területén a közbiztonság oly mérvű megzavarodását észlelné, mely csendőrség létesítését szükségessé teszi, — logczélszerűbb, ha e tekintetben az illetékes szárny-parancsnoksággal előzetes tárgyalásokat folytat és azzal megállapodásra jut. — Figyelem fordítandó arra, hogy az őrs netáni felállítása esetén, a legénység elhelyezésére megfelelő épület álljon rendelkezésre.

A községi közgyűlés, ha a csendőrség létesítését elhatározta, ebbeli határozatát a szolgabírói hivatalhoz terjeszti fel, amely azt saját véleményével ellátva, az alispáni hivatalhoz, ez pedig a belügyminiszterhez továbbítja.

A belügyminiszter az őrs felállítása iránt vagy saját belátása szerint határoz vagy pedig az ügyet a csendőr-kerületi parancsnokságnak véleményezés végett leadja, mely az illetékes szárnyparancsnokság meghallgatása után, az ügyre nézve a belügyminiszternek jelentést tesz.

Az őrs létszámának megerősítése, vagy felemelése, különítmények felállítása iránti kérelmek a fentihez hasonló elbírás alá esnek, megjegyezvén, hogy a megerősítést, vagy különítmény felállítását stb. szükségessé tevő okok mindig adatokkal támogatandók.

2. A csendőrség elhelyezése.

A csendőrség ez idő szerinti elhelyezését a mellékelve lévő „Kimutatás” és csendőrségi térkép tüntetik fel.

Kimutatás

a m. kir. horvát-szlavon csendőrpáncsnokság, szárny- és szakaszparancsnokságának elhelyezéséről s az őrsöknek beosztásáról 1898. évi december hó 31-éről.

A csendőrpáncsnokság állomáshelye	A szárny-	A szakasz-	A parancsnokság			Megjegyzés
			A szakasz	A szárny-	A parancsnokság	
Zágráb	Zágráb	Zágráb	18	53	Ezen kívül 4 nyáron működő őrs és 1 különítmény van	
		Belovár	19			
		Varasd	16			
	Eszék	Eszék	21	63		
		Vukovár	22			
		Mitrovicza	20			
	Petrinja	Petrinja	19	59		
		Pozsega	21			
		Károlyváros	19			
	Ogulin	Ogulin	14	46		221
		Otocsacz	15			
		Gospics	17			

3. A csendőrség magasabb parancsnokságai.

A) A m. kir. csendőrségi felügyelőség.

A csendőrség élére, fokozatos fejlődése és ügykörének szaporodása folytán az 1898-ik évben a „m. kir. csendőrségi felügyelőség“ állított fel. élén egy altábornaggyal, ki mellé egy tábornok, mint helyettes és egy százados, mint segéd-tiszt osztott be.

A felügyelő teljes czíme: „A magyar korona országaihoz tartozó csendőrség felügyelője.“ Helyetteséé: „A magyar korona országaihoz tartozó csendőrség felügyelő-helyettese.“

A csendőrségi felügyelő a honvédelmi miniszter segéd-közege és ugy személyi, mint szolgálati ügyekben kizárólag annak rendelkezése alatt áll. Hatásköre az egész m. kir. és a m. kir. horvát-szlavon csendőrségre kiterjed, amely felett a katonai parancsadást és a fegyelmi fenytő hatalmat gyakorolja. — Ő vezeti és ellenőrzi a tisztek és legénység egyöntetű kiképzését, őrökdi a kiadott rendeletek és parancsok betartása felett, továbbá a szolgálat minden ágazatának pontos, szabályszerű és eredményes fejlesztésére, a katonai és testületi szellem ápolására hatékony befolyást gyakorol.

Ügyköre az alábbiakban közzétett „ideiglenes utasítás“-ban van meghatározva, amelynek kiegészítésül szolgál a m. kir. honvédelmi miniszternek 1899. évi márczius 12-én kelt 2153. eln. számú rendelete, mely szintén alábbiakban közzétettik.

Ideiglenes utasítás.

1. A m. kir. csendőrkertületi, valamint a m. kir. horvát-szlavon csendőrpáncsnokságok megvizsgálásával megbízott csendőrségi felügyelő valamennyi csendőrségi egyén fölött, ezredesről lefelé, a katonai parancsadást viszi — és a fegyelm és katonai rend fentartásáért a honvédelmi miniszternek felelős, — kinek ő minden személyes ügyeiben közvetlenül alárendelve van.

Ő hivatta van a m. kir. csendőrkertületi, illetőleg a m. kir. horvát-szlavon parancsnokságokat időszakonként megvizsgálni, mely alkalommal figyelemmel kell lennie a csendőrség kiegészítésére, a tanmódra. — A törzsállomás helyén felállított alliszt iskolára és arról meggyőződést szereznie, vajjon a fiatalabb csendőrök hivatásukra nézve behatóan és türelemmel oktattatnak: — továbbá megvizsgálni tartozik a szárny- és szakasparancsnokságokat és ugy a körutjában, valamint ezen kívül eső némely őröket is és arra különösen kell ügyelni, hogy a szolgálat minden ágazatai pontosan az ide vonatkozó utasítások értelmében és keretében teljesíthessenek, hogy ezen utasításoktól önkényű eltérések sehol meg ne türessenek, hogy a ruházati, nemkülönben a laktanya-utasítás betartassék: fegyverzet és lőszer harczkész állapotban legyen és hogy a lakossággal szemben tulkapások elő ne forduljanak.

2. Ezen szemleutazásai alkalmával a közigazgatási és bírósági hatóságok főnökeivel a csendőrség működése és magatartása iránt kell értekeznie.

3. A m. kir. csendőrkertületi parancsnokok és helyetteseik, illetőleg a m. kir. horvát-szlavon csendőrpáncsnok és helyettesei szemléit ellenőrzi, azok szemlejelentéseit netáni megjegyzéseivel látja el; továbbá arra különösen figyel, hogy minden főléssleges írás mellőztessék és saját szemleutazásai alkalmával meggyőződik arról, hogy a szárny- és szakasparancsnokok az őket illető őrsszemléket mily eredménnyel teljesítik és vajjon az őr-szolgálati legénysége önhatátnulag más czélokra nincse alkalmazva.

4. Általában, mint a többi más csapatok parancsnokai, kiváló figyelmet fordítson a csendőrségi testületben a katonai szellem ápolására és oda hasson, hogy a csendőrökben, az önszántukból választott hivatásukhoz az előszeretettel s kedvet folytonosan ébreszse és növelje és ezáltal a csendőrség nehézséggel járó kiegészítését előmozdítsa.

Ennélfogva szemleutazásai alkalmával a tisztek és legénység büntetési jegyzőkönyvei, továbbá dícséreti jegyzőkönyveibe és a legénység minősítvényi táblázataiba is betekinteni tartozik.

5. A csendőrség felett (a próbacsndőrig bezárólag) ugyanazon fegyelmi hatalommal bír, mint a honvédség főparancsnoka a honvédségre nézve. (Szolgálati szabályzat I. Rész 89., 656., 666. és 677. pont.)

Nemkülönben őt illeti meg a csendőrtörzstisztek ellen, a becsületügyi szabályzat 13. §-a értelmében, a becsületügyi elővizsgálat megindítása.

6. Örmestertől lefelé a legénységnek a „Szolgálati szabályzat“ I. Rész 77-ik pontja szerint kivételesen megengedtetik, hogy szemleutazásai alkalmával neki kérelmet vagy panaszt közvetlenül előadhassa, mindazonáltal a legénységnek óvakodnia kell minden elhírtelenkedéstől és alaptalan panaszok tételétől. (Szolgálati szabályzat I. Rész 75. pont.)

7. Minden év december hó végével a jövő évben fogatatosítandó szemlére nézve a honvédelmi miniszterhez megközelítőleg utazási tervezetet ad be és minden szemléről való bevonulás után tapasztalatairól s mindazon eltérésekről, melyeket saját hatáskörében el nem háríthatott, jelentést, valamint az esetleges hátrányok mellőzése czéljából indokolt javaslatokat tenni tartozik.

Az utazási tervezet jóváhagyása a belügyminiszteriummal, illetőleg a Horvát-Szlavon- és Dalmátországek bányával történt megállapodás után a honvédelmi miniszter által történik, nemkülönben a beérkező szemlejelentések is, esetleges hivatalos tárgyalás végett a belügyminiszterrel, illetve a Horvát-Szlavon- és Dalmátországek bányával eredetben közölni fognak.

8. A m. kir. csendőrkertületi parancsnokok minősítvényi táblázatait és pedig a közbiztonsági szolgálatot és ügykezelést illetőleg a belügyminiszterium csendőrségi ügyosztály-vezetőjével egyetértőleg szerkeszti; hasonló módon véleményezi a többi törzstisztek, ezeket helyettesítő századosok és főtisztok minősítvényi táblázatait.

A minősítvényi táblázatok tartalma miatt a Szolgálati szabályzat I. rész 91. pontja értelmében emelt panaszok a m. kir. csendőrkertületi parancsnokság útján és ennek véleményével ellátva a honvédelmi miniszterhez terjesztendők be.

9. A csendőrségi törzs- és főtiszt helyek betöltésére vonatkozó javaslatait a honvédelmi miniszterhez beterjeszti, melynek további tárgyalása a m. kir. csendőrtiszteket illetőleg az 1881-ik évi III. t.-cz. 9. §-a értelmében a m. kir. belügyminiszter, a m. kir. horvát-szlavon csendőrpáncsnokságbeli tiszteket illetőleg pedig a Horvát-Szlavon és Dalmátországek bányának bejegyzésével történik.

10. Az áthelyezések, megdícsérek, vagy a m. kir. csendőrkertületi parancsnokok, illetőleg a magy. kir. horvát-szlavon csendőrpáncsnok legfelsőbb kiténtetéseire nézve ajánlatokat tesz és az utóbbiak

részeről, a többi törzs- és főtisztek, hadbírák és számvivőkről előterjesztett hasonjavaslatokat, nemkülönben a m. kir. csendőrkerületi és m. kir. horvát-szlavon csendőrpáncsnokoknak a hadapródok tiszthelyettesekké való kinevezésére vonatkozó ajánlatait is véleményezi.

A m. kir. csendőrség felügyelőjének hivatalos czíme: „A magyar korona országaihoz tartozó csendőrség felügyelője” a név- és rendfokozat hozzáfűggesztése nélkül.

A csendőrkerületi (csendőr)-parancsnokságok részéről az alább felsorolt ügyekben, a honvédelmi miniszterhez intézendő felterjesztések, jelentések és beadványok nem közvetlenül, hanem a csendőrségi felügyelő útján küldendők be, aki azokat saját láttamozásával, illetve indokolt véleményezésével ellátva, késedelem nélkül a honvédelmi miniszterhez beterjeszti és pedig:

a) tisztekre és hadapródokra vonatkozólag:

Szabadság, betegség, felülvizsgálat, nyugdíjazás, becsületügyi eljárás, lemondás és névváltoztatás.

b) tisztekre és legénységre vonatkozólag:

Előléptetés, kinevezés, kilüntetés, elismerés, jutalmazás, segélyezés, alapítványi adományozás; áthelyezés, vezénylés, beosztás, nősülés, kérelem, panasz, fegyelmi és büntetőbíróági ügyek; szökés és haláleset.

c) nem személyi ügyekben:

Szemlékre vonatkozó jelentések; szolgálat-kezelésre, kiképzésre és az ember- és ló-állományra vonatkozó felterjesztések; a szolgálat bármely ágazatára, az ültözékre és felszerelésre vonatkozó kérdések és javaslatok; rendkívüli események; végül a tábori-csendőrségi és mozgósítási ügyek.

A csendőrkerületi (csendőr)-parancsnokságok részéről, az előirt esetekben, a m. kir. honvéd-főparancsnoksághoz intézendő jelentések ezenül szintén a csendőrségi felügyelő útján terjesztendők oda elő.

A honvédelmi miniszter által a csendőrkerületi (csendőr)-parancsnokságokhoz intézett rendeletek, a szükséghez képest, szintén a csendőrségi felügyelő útján adatnak ki.

A szolgálati ügyködés megkönnyítése és gyorsítása érdekében, a csendőrségi felügyelő és a honvédelmi minisztérium ügyosztályai általában, különösen pedig a XVI. ügyosztály csendőrségi ügyekben; a XV. ügyosztály fegyelmi-, büntetőbíróági-, becsületügyi és nősülési ügyekben; valamint a XII. ügyosztály a magyar és horvát nyelvre való fordítások teljesítését illetőleg — ezenül is közvetlenül érintkeznek egymással az ügydarabok láttamozása és a rövid úton való véleményadás útján.

Az ügyosztályokkal körözés útján közlendő, tiszti- és egyéb általános érdekű ügyek a csendőrségi felügyelőnél is körözendők.

A csendőrségi felügyelőhöz beérkező közbiztonsági és egyéb fontosabb eseményekről, fegyverhasználatot, fegyelem- és rendzavarást tárgyaló jelentések, a XVI. ügyosztálytól esetről-esetre rövid úton közlendők; a csendőrségi felügyelő által kiadott általános rendeletek pedig egy-egy példányban XVI. ügyosztálynak rövid úton megküldendők.

B) A honvédelmi miniszter.

Az összes csendőrség felett, katonai és személyi ügyekben, a m. kir. honvédelmi miniszter áll.

A csendőrség ügyeit a honvédelmi minisztérium kebelé-

ben a (csendőrségi) XVI. ügyosztály látja el, élén egy csendőrezredessel, mint osztályvezetővel. ki mellé három főtiszt van beosztva.

Ezen ügyosztálynak ügyköre:

1. A csendőr törzs- és főtisztek mindennemű személyi ügyei. ugymint: *a)* a tiszti kinevezésekre vonatkozó felségfelterjesztések tervezetének szerkesztése; *b)* felülvizsgálati, nyugdíjazási és kegydíjak iránti ügyek; *c)* a tiszti, valamint a legénységi létszámhoz tartozó csendőrségi egyének kitüntetése és jutalmazása iránti előterjesztések; *d)* a csendőrtisztek, hadapródok és számvivők minősítvényi táblázatainak megőrzése, valamint ezek időnkinti kiegészítésére vonatkozó intézkedések; *e)* a csendőr hadapródok és tiszthelyettesek kinevezése iránti előterjesztések; *f)* csendőrtisztek és hadapródok beosztása, áthelyezése és vezénylése; *g)* szabadságolások; *h)* tiszti rendfokozatról való lemondások.

2. A csendőrtisztek és hadapródok rangsorozati és beosztási lajstromának nyilvántartása.

3. A csendőrtiszti állomány kiegészítési ügyei.

4. A csendőrség legénységi- és lóállományának rendszerezése, kiegészítése és nyilvántartása.

5. A csendőr-legénység szabadságolási, felülvizsgálati és nyugdíjazási ügyei.

6. A csendőr-legénység közigazgatási úton való elmozdítása.

7. A csendőr-legénység nősülési ügyei.

8. Csendőr-egyéneket illető alapítványok adományozása.

9. Elmebeteg csendőrségi egyének elhelyezése.

10. Külföldre szóló utlevelek megszerzése csendőrségi egyének részére.

11. Fürdők használatának engedélyezése csendőrségi egyének részére.

12. Csendőrségi egyének névváltoztatására vonatkozó ügyek.

13. A csendőrség tisztjei és legénységének katonai szolgálati jellel való ellátása.

14. A csendőrség szolgálata és szakszerű kiképzése iránti intézkedések, valamint a csendőrségi szolgálati könyvek, szabályok és utasítások kidolgozása.

15. A csendőrség öltözeti és felszerelési ügyei.

16. A csendőrség szervezésére vonatkozó összes munkálatok; továbbá a csendőr-kerületek kerületi beosztása.

17. A csendőrség mozgósítási ügyei.

18. A tábori csendőrség ügyei.

19. Statisztikai adatok gyűjtése.

Az ügyosztály ügyforgalmát a legutóbbi tíz éven belül az alábbi kimutatás mutatja.

Év	A beérkezett és elintéztett ügydarabok száma
1889.	2460
1890.	2636
1891.	2950
1892.	2916
1893.	3229
1894.	3253
1895.	3579
1896.	3662
1897.	3742
1898.	4366

A honvédelmi és belügyminiszterek hatáskörébe tartozó ügyek nagyjából szoros összefüggésben állanak egymással, miért is a dolog természetéből következik, hogy ily ügyekben a határozat kölcsönös megállapodás folytán létesül.

7. A m. kir. belügyminisztérium.

A m. kir. csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesítésére és gazdasági ügyekre nézve a m. kir. belügyminiszternek van alárendelve. A csendőrség állományát, alosztályainak számát, azok székhelyét és működési körletét (rendszerint a közigazgatási hatóságok és a csendőr ker. parancsnokságok véleményének meghallgatásával) a belügyminiszter állapítja meg és ebbeli intézkedéséről a honvédelmi minisztert és a törvényhatóságot is értesíti. Hasonlóképpen a belügyminiszter rendelkezik a csendőrség összpontosítása, vezényeltetése és a közbiztonság szempontjából szükségesnek mutató bármely természetű szolgálatai felett. A csendőrség működését a közbiztonsági szolgálat szempontjából a belügyminiszter saját küldött közegei által a hely színén bármikor megvizsgáltathatja, ugyancsak végezethet az egyes parancsnokságoknál saját közegei által pénztári rovarcsolásokat is.

Ő gondoskodik a csendőrség összes szükségleteinek pénzbeli fedezetéről és ő folyósítja a kerületi parancsnokságok által havonta előírt pénzüsségeket a kerületi parancsnokságok székhelyén lévő adóhivataloknál. — A csendőrkerületek viszont a szárnyakat, ezek pedig az őrsöket látják el a szükséges pénzüsségekkel.

A fentiekből folyólag, kiadást maga után vonó intézkedést csak a belügyminiszter bocsáthat ki, az ellátásokat, (nyugdíjakat, végkielégítéseket) jutalmakat, segélyeket és mindazon költségeket vagy illetékeket, melyek az illetékszabályzat alapján a számadó csapatok által nem folyósíthatók, a belügyminiszter engedélyezi. A kiadások elszámolására szolgáló számadások is a kerületi parancsnokságok által a belügyminiszterhez terjesztetnek fel és ott annak számvevősege által vizsgáltnak át és esetleg észrevételezhetnek.

A csendőrség ügyeit a belügyminisztériumban az V. b. (államrendőri és közbiztonsági) ügyosztály látja el, élén egy osztálytanácsossal.

Ami a m. kir. csendőrségre nézve a belügyminiszter, az a m. kir. horvát-szlavon csendőrségre a bán, tehát a mi az egyikről mondatott, az a másikra is áll.

Jegyzet. Mintán ezen műben többször tétetik említés katonai személyi és gazdasági ügyekről, — ezen kifejezések helyes értelmezését az alábbiakban közöljük:

1. *Katonai ügyek:* Öltözködés, fegyverzet, felszerelés, kiképzés, fegyeleni és a szolgálat kezelésére vonatkoznak.
2. *Személyi ügyek:* mindazok, melyek a csendőrség egyénit érintik, ilyen a szabadság, nősülés, a testületből való kilépés és elbocsátás, nyugdíjazás, a fegyelmi és büntető bírósági ügyek stb.
3. *Gazdasági ügyek:* a liztek és legénység illetményei, a legénységnek ruházattal, fegyverzettel, lóval való ellátása, elhelyezés stb.

8. A csendőrség működési tere.

A közbiztonsági szolgálatot az 1881. évi III. törvény-czikk értelmében Magyarország egész területén a m. kir. csendőrség végzi, melynek működése alól csak a fő- és székváros, — valamint a törvényhatósági joggal felruházott városok területe van kivéve.

Ezen városok a következők:

Arad (sz. kir. város),	Pozsony, (sz. k. v.),
Baja, (t. h. v.),	Selmecz- és Bélabánya (sz. k. v.),
Debreczen (sz. k. v.),	Sopron (sz. k. v.),
Győr (sz. k. v.),	Szabadka (sz. k. v.),
Hódmezővásárhely, (t. h. v.),	Szathmár-Nemeti (sz. k. v.),
Kassa (sz. k. v.),	Szeged (sz. k. v.),
Kecskemét, (t. h. v.),	Székesfehérvár (sz. k. v.),
Kolozsvár (sz. k. v.),	Temesvár (sz. k. v.),
Komárom (sz. k. v.),	Ujvidék (sz. k. v.),
Maros-Vásárhely (sz. k. v.),	Versecz (sz. k. v.),
Nagy-Váradi, (t. h. v.),	Zombor (sz. k. v.),
Pancsova, (t. h. v.),	Fiume város és területe.
Pécs (sz. k. v.),	

A m. kir. csendőrség által a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületén való szolgálat teljesítéséről az 1882. évi X. törvénycikk intézkedik, melynek szövegét alábbiakban közöljük.

1882. évi X. törvénycikk

a m. kir. csendőrség által a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületein való teljesítendőkről.

(Szentelést nyert 1882. év április 15-én.)

1. §. Törvényhatósági joggal felruházott városok úgy bel-, mint külterületén a csendőrség rendes szolgálatát nem teljesít.

2. §. Ily területeken áthalolva, a tőlten ért törvényt átlágók irányában, szolgálati utasítása értelmében jár el, — a letartóztatottakat azonban az illető város rendőrségének adja át.

3. §. Oly egyes esetekben, midőn a csend, rend és közbiztonság, az illető városi rendőrség által fenn nem tartható, a városi hatóság főnöke, vagy törvényes helyettese a csendőrség segédkezését igénybe venni jogosult.

4. §. Felhatalmaztatik a belügyminiszter, hogy azon esetben, ha egyes törvényhatósági joggal felruházott városok, amelyek az ország azon részében fekszenek, melyben a csendőrség már rendezve van, vagy rendezés alatt áll, a rendőri teendők végrehajtását csendőrök által kívánják eszközölni, az ezen szolgálat után az illető város által megtérítendő költségekre nézve avval szerződésbe lépjen.

Az ily módon létrejött szerződések az államra nézve kötelezőkké akkor válnak, mikor az azokból eredő kiadásoknak és bevételeknek a belügyminiszteri költségvetésbe felvétele iránt a törvényhozás határozott.

5. §. Ezen törvény végrehajtásával a belügyminiszter bízatik meg.

A fentidézett és az 1881. évi III. t.-cikkéből önként következik, *hogy rendezett tanácsú városokban, melyeknek rendszerint rendőrlegénysége is van, a csendőrség szintén, még pedig a rendőrség működésétől függetlenül, mindamellett azzal egyetértőleg teljesíti a közbiztonsági szolgálatot és a közbiztonsági állapotokért a felelősséget is ő viseli.*

A horvát-szlavon csendőrség a m. kir. csendőrség eljárásával ugyanazon eljárást követi.

III. FEJEZET.

A csendőrség rendeltetése és feladata.

A csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesítésére rendelt *katonailag szervezett őrtest*, minél fogva ezen testület tagjaira nézve személyi és szolgálati ügyekben ugyanazon törvények és szabályok alkalmazhatók, mint a sorhad és a m. kir. honvédség katoná-állományu személyeire.

A csendőr hivatása a rendes katonaságtól annyiban eltérő, hogy szolgálatai *békében* kizárólag a belrend és biztonság fentartására és megvédésére irányozvák, háboru idején pedig a fegyveres hatalom magasabb parancsnokságaihoz beosztva, tábori csendőrszolgálatot teljesít.

Az 1886. évi XX. törvénycikk alapján, az esetben, ha a hadi események miatt saját területén működését megszüntetni kénytelen, mint a népfelkelés része, annak támogatására van hivatva és különleges szolgálatának megfelelően alkalmaztatik.

A csendőrség feladata a közbiztonság feletti örködés lévén, teendője egyrészt, lehetőleg gátolni mindazt, (preventív intézkedések által) ami a lakosság életére, testi épségére vagy vagyonára káros lehet: másrészt minden a fennálló büntető-törvények, miniszteri, vagy a törvényhatóságok által kiadott rendeletekbe ütköző cselekmények elkövetőit kitudni és a törvényes megtorlás végett az arra hivatott hatóságoknak átadni vagy feljelenteni.

A *csendőrtisztek hivatása* a legénységet szolgálati teendőknek helyes elvégzésére kioktatni és pedig kettős irányban: *katonai és csendőrségi szempontból*; a katonai fegyver és rend, a szabályszerű öltözködés, kifogástalan fegyverzet és felszerelésre felügyelni, a közbiztonsági szolgálat helyes kezelését ellenőrizni, a testületi szellemet ápolni és fejleszteni, a legénység tiszta és kifogástalan elhelyezése és élelmezése, egészsége tekintetében befolyását érvényesíteni, a hatóságokkal való jó viszonyt érintkezései alkalmával ápolni és a közbiztonsági állapotok tekintetében észlelt hátrányokat és mulasztásokat elonyesztetni és megszüntetni.

A tisztek obbeli feladatuknak és köteleiknek a csendőrség szétosztott elhelyezési viszonyainál fogva szemléik alkalmával tesznek elöget.

A csendőrkerületi parancsnok, annak helyettese és a II.-od törzstiszt, a parancsnoksága alá tartozó alosztályokat évente lehetőleg egyszer, a szárnyparancsnokság alárendelt szakaszait és őrszeit évente kétszer, a szakaszparancsnok őrszeit évente háromszor tartozik megsemlélni.

A talált állapotokról minden előjáró szemle-leletet vesz fel, melybe a talált hiányokat bejegyzi.

A kerületi parancsnokok ennek helyettese és a másod-törzstisztek szemle-leletei a honvédelmi miniszterhez terjesztetnek fel és ez által a belügyminiszterhez juttatnak, a többi tisztek szemle-leletei a csendőrkerületi parancsnokságoknál őriztetnek.

A tisztek azonban nem csak szemléik alkalmával, hol alárendeltjeikkel közvetlenül érintkeznek, érvényesítik oktató befolyásukat, hanem az értelmi vezetést állomáshelyeikről írásbeli parancsilag is eszközlik.

A *csendőr-legénység* végrehajtó-közege a törvény rendelkezésének és mint ilyen szolgálatát a fennálló utasítások és előjárói parancsai szerint teljesíti, személyes magatartását, illetőleg pedig a szolgálati szabályzat reá vonatkozó határozmányaihoz alkalmazkodik.

IV. FEJEZET.

A csendőrség állományának kiegészítése.

A csendőrlegénység-állomány az 1881. év óta „a csendőrlegénység állományának kiegészítéséről” szóló 1881. évi II. törvénycikk értelmében kiegészítették:

a) a hadseregben, (hadí tengerészetben) vagy a honvédségben szolgált olyan altisztekből, akik az 1868. évi XL. t.-cz. 38. §-ának, illetőleg az 1873. évi II. t.-cziknek alapján igénynyel bírnak a közszolgálatban való alkalmazásra;

b) olyan önkéntesekből, kik hadkötelezettségüknek már teljesen eleget tettek;

c) a hadsereg kötelékébe tartozó, huzamos időre szabadságot és önkéntesen belépő egyénekből, kik már a sorhadi kötelezettségnek utolsó felében vannak;

d) a hadseregnek önkéntesen belépő tartalékosaiból és póttartalékosaiból;

e) önkéntesen belépő honvédekből.

A hadseregből vagy honvédségből a csendőrségbe önkéntesen belépett egyének szolgálati kötelezettsége három évre terjed. Azok azonban, kik ezen három éven túl is kívánnak a csendőrségben szolgálni, önkéntesen és évről-évre tovább is folytathatják ottani szolgálatukat. Azoknak, kik a hadseregből vagy a honvédségből lépnek be a csendőrségbe és abban négy évig szolgálnak, összes szolgálati kötelezettségükből a honvédségnél töltendő két utolsó év elengedtetik; az ilyenek tehát két évvel előbb bocsátatnak el véglegesen a hadi kötelékből.

A b) pontban megjelölt önkéntesek a csendőrség részére három évre szabályszerűen avattnak fel; az a), c), d) és e) alattiak szerint felveendő egyének két tanu által aláírt jogérvényes kötelezőjüknél fogva szintén három évi csendőrségi

szolgálatot tartoznak elvállalni. Ezen kötelezők azoktól is követeltetnek, kik három évi csendőrségi szolgálatuk lejártá után, még egy további évre, vagy azontúl is, a csendőrségben tovább szolgálni óhajtanak.

Megfelelően befejezett hat havi próbaszolgálat után az illető a csendőrkerületi parancsnok által a csendőrséghez végleg átvétetik.

1. Felvétel a csendőrségbe.

A csendőrségbe való felvételre szükséges, hogy az illető:

1-szor, magyar honos legyen;

2-szor, feddhetlen erkölcsi magaviselet és megfelelő szellemi képességek mellett tisztességes és ildomos magatartással bírjon;

3-szor, 20 évnél ifjabb és 40 évnél idősebb ne legyen;

4-szer, nőtlen vagy gyermek nélküli özvegy legyen;

5-szor, tökéletes hadi szolgálati képesség mellett 163 centiméternyi testmagassággal bírjon;

6-szor, a szolgálati magyar nyelven kívül még azon vidék nyelveinek egyikét is ismerje, melynek területén mint csendőr működni hivatva leendő;

7-szer, olvasni, írni és számolni tudjon.

Kiskorúak, kik akár polgári állásból, akár a cs. és kir. közös hadsereg tartalékából, akár pedig a magyar királyi honvédségből a csendőrségbe önként belépni óhajtanak, atyjuk vagy törvényes gyámjuk beleegyezését hiteles alakban bemutatni tartoznak.

A 3. és 4. pontban kitett feltételek alól való felmentést, a csendőrkerületi parancsnok indokolt, ajánlata folytán a honvédelmi miniszter adhatja meg, vagy erre nézve a csendőrkerületi parancsnokokat is felhatalmazhatja.

A csendőrség legénységi állományába való felvétel csakis a legalsóbb rendfokozatban (mint csendőr) történhetik, mire nézve alábbi honvédelmi miniszteri körrendelet is intézkedik:

4002/XVI. szám.

A magy. kir. csendőrségi szervezeti utasítás 18. §. második bekezdése értelmében minden, — a csendőrséghez felvételre jelentkező, még védköteles egyén, egy általa és két tanu által aláírt jogérvényes kötelező folytán három évi csendőrségi szolgálatot tartozik elvállalni.

Ezen önként elvállalt kötelezettség az illetőre nézve azon időponttól kezdve válik kötelezővé, melyben ő a csendőrség részére bemutatatik; miért is az ezen időpont után a csendőrségi szolgálat betöltése előtti elbocsátást célzó nótalan beérkező folyamódványok ha csak a törvényben körülírt feltételeken nem alapulnak, — a csendőrkerületi parancsnokság által elutasítandók.

Miután továbbá ugyanezen utasítás 20. §-a szerint a csendőrség legénységi állományába való felvétel csakis a legsőbb rendfokozatban (mint csendőr) történhetik, ebből következik, hogy a cs. és kir. közös hadsereg és a magy. kir. honvédség állományába tartozó szakaszvezetőknek és őrmestereknek már csendőrségi próbaszolgálatra való átvételük alkalmával, az eddig viselt szakaszvezetői, illetve őrmesteri jellegről le kell mondaniuk és a csendőrt megillető tizedesi jelleggel, valamint a csendőr illetékeivel beérniük.

Ezen egyének újabb előléptetésére nézve az idézett utasítás 22. §-ában foglalt határozványok mérvadóak.

Ugyanezen korlátozások alá esnek a csendőrségi próbaszolgálatra belépett hadapród-tiszthelyettesek is, anélkül azonban, hogy ez által hadapródi jellegük csorbíthatnák, tiszthelyettesekké való újbóli kinevezésük pedig a csendőrségi szakvizsga sikeres kiállása után csak a fenn említett utasítás 26. §-ában körülírt módozat szerint történhetik.

Kelt Budapesten, 1888. évi január hó 18-án.

(1888. évi 4. sz. Rend. Közlöny.)

Jegyzet. 1. Oly jelentkezők felvételét illetőleg, kik egy évi önkéntesek voltak, a m. kir. honvédelmi miniszter határoz, tehát ezek beadványai a csendőr-kerületek által a honvédelmi miniszterhez terjeszteni fel.

Oly egyének felvétele tárgyában, kik a cs. és kir. haditengorészletben szolgáltak, szintén a m. kir. honvédelmi miniszter a hadügyminiszterrel egyetértőleg határoz.

(Honvédelmi miniszter 1888. évi szeptember 16-án 41,741/XVI. szám alatt kelt körrendelete).

2. Póttartalékosok önkéntesül csak akkor léphetnek be és próbaszolgálatra csak akkor vehetők fel, ha azok a besorozási évök hadjutaléka végleges számbavétele alkalmával is, amely a védtörvény-utasítás 91. és 92. szakaszai értelmében az év végével fogantatottatik, a póttartaléki viszonyban megmaradnak, vagyis, ha az illetőknek védköteleségi viszonya már véglegesen meg van állapítva.

(Honvédelmi miniszter 1887. május 30-án kelt 24,557/VIII. számú rendelete.)

3. Oly egyének, kik had-, illetve védkötelezettségüknek már teljesen eleget tettek, azon csendőr-alosztály által, melynél beosztásukat nyerik, az eskü letételével három évre avattnak fel.

(1890. augusztus 29-én kelt 35,398/XVI. számú honvéd. ministeri rendelet. Rendeleti Közlöny 52. szám.)

4. A csendőr-legénység, felvétel előtt, testi alkalmasságára nézve katonai vagy honvéd-orvosiilag megvizsgálattik, mire nézve a honvédelmi miniszter 1890. augusztus 16. 36,931/V. sz. rendelete (Rendeleti Közlöny 50. szám) intézkedik.

2. A csendőrség tiszti állományának kiegészítése.

A csendőrségi tiszti állomány kiegészítése „A csendőrtiszti állomány kiegészítéséről” szóló 1893. évi XXXVI. törvények határozványai szerint történik és pedig:

a) a csendőrségi testületből, fokozatos tiszti előléptetés által;

b) a szolgálatban kipróbált, jól minősített és megfelelő általános műveltséggel is bíró oly nöllen altisztokból, kik a honvédtiszti vizsgát sikeresen letették és ennek alapján a honvédelmi miniszter által csendőr-hadapródokká nevezettek ki;

c) a véderőről szóló 1889. évi VI. t.-cz. 52. §-a, továbbá az 1891. évi XXXV. és XXXVI. törvényekkel határozmányainak a csendőrségre való kiterjesztésével, a közös hadsereg és a honvédség állományából önként jelentkező tartalékos hadnagyok, ugyancsak *tényleges és tartalékos hadapródok beosztása által* és pedig a *törvényszabta hadseregbeli, vagy honvédségbeli tényleges szolgálati kötelezettség betöltése előtt is*, de ezen szolgálati kötelezettségek fentartása mellett, melyekbe azonban a csendőrségi szolgálati idő betudatik.

A tiszti rangról való lemondás azon célból, hogy az illető, mint hadapród, a csendőrség állományába felvéssék, nincs megengedve, mire nézve alábbi honvédelmi ministeri rendelet nyújt tájékoztatást.

6662/eln. szám.

Ismételtén érkeznek hozzám *tartalékos hadnagyoktól* oly folyamodványok, melyekben a m. kir. csendőrséghez leendő felvételüket és egy-szersmind a tiszti rendfokozatról való lemondásukat is elfogadni kérelmezik, utóbbit azzal indokolván, hogy annál biztosabban bejuthassanak a csendőrtestületbe.

Habár a tiszti rendfokozatról való leköszönés mindenkinek szabadságában áll, mégis a leköszönésnek *ilyetén indokolását* merőben helytelennek tartom s kijelentem, hogy ezentul az ily indokollással beérkező folyamodvány visszautasítottatni fog.

Egyben indittatva érzem magam annak kijelentésére is, hogy *tartalékos hadnagyok* — mert a csendőrtiszti állomány kiegészítéséről szóló 1893. évi XXXVI. t.-cz. 1. §. c) pontjának értelmében tetteleg állományu tiszték egyáltalán nem jelentkezhetnek a csendőrséghez — csak kivételesen oszthatnak be a m. kir. csendőrséghez, a mennyiben a csendőrtisztek rendszeresített állománya amugy is csekély számú s így — miután számfelüli tiszték beosztása nem eszközölhető — esetleg tartalékos hadnagyok beosztásának csakis egyes üresedésbe jövő helyek betöltésénél lehetne csak helye, ha t. i. *nem állának megfelelő hadapródok rendelkezésre*, miután a szolgálat érdekében fekvőleg első sorban hadapródok lesznek a beosztásnál figyelembe véve.

Budapest, 1894. november hó 17.

A csendőrtiszti állás elnyerésére minden esetben még az előírt csendőrtiszti szakvizsga letétele is megkívántatik, mely szakvizsgának tárgyait a csendőrségi közbiztonsági szolgálatot és a különleges szervezetet érintő törvények, szabályok és utasítások képezik.

Tiszték épűgy, mint a legénység, a testületbe való belépéskor és pedig már a próbaszolgálatra való felvételük alkalmával, külön alább közölt csendőrségi szolgálati esküt tesznek le.

Eskü-minta

a magyar királyi csendőrtisztek és csendőrök számára.

Én tünepélyesen esküszöm a mindenható Istenre, hogy Felsőcsatár fejedelmünk és urunk Első Ferencz József, Isten kegyelméből ausztriai császár, Csehország királya stb. és Magyarország apostoli királya s hazánk szentesített törvényei iránt hűséggel és hódolattal cselekedtem.

Esküszöm, hogy kötelelességeimet, mint magyar királyi csendőr (csendőrtiszt) a közrend-, csend- és biztonsági szolgálatban az idevonatkozó utasítások szerint és mint katona, a hadi törvények és szabályok szerint mindenkor és mindenben teljesítem: minden körülmények között csakis a szolgálat, a Felsőcsatár és az állam javát mozdítom elő, a törvényeknek, előírásoknak és főlegbaltóim parancsainak és meghagyásainak készséggel engedelmeskedem és a szolgálati titkot hűven megőrzöm.

Isten engem úgy segítjen. Amen.

Kelt.....

N. N., s. k.

csendőr stb. (csendőr-hadnagy, vagy hadapród próba-csendőr.)

Hogy a fennebbi eskü jelentésünkben a mai napon letétetett, bizonyítjuk.

Kelt.....

N. N., s. k.
(csendőrnagy.)

N. N., s. k.
(csendőrtiszt.)

A végleg átvett csendőr katonai szolgálatra, fegyvergyakorlatra be nem hívható, miért is a katonai hatóságoktól érkező behívások az 1881. évi II. t.-cz. 4. §-a értelmében és arra való hivatkozással, azon parancsnoksághoz, mely azt küldte, visszaadandó.

Az 1893. évi XXXVI. törvénycíkkel, melyről fennebb szólottunk, az alábbiakban közöljük:

1893. évi XXXVI. törvénycík

a csendőrtiszt állomány kiegészítéséről.

1. §. A csendőrtiszt állomány kiegészítéséről:

a) a csendőrségi testületből fokozatos tiszt előléptetés által;
b) a szolgálatban kipróbált, jól minősített és megfelelő általános műveltséggel is bíró oly nőtlen altisztekből, kik a honvédtiszt vizsgát sikeresen letették és ennek alapján a honvédelmi miniszter által csendőrhadapródokká neveztetettek ki;

c) a vederéről szóló 1889. évi IV. törvénycík 52. §-a, továbbá az 1891. évi XXXV. és XXXVI. törvénycíkek határozatainak a csendőrségre való kiterjesztésével, a közös hadsereg és a honvédség állományából önként jelentkező tartalékos hadnagyok, úgy szintén tényleges és tartalékos hadapródok beosztása által és pedig a törvényszabta hadseregbeli vagy honvédségbeli tényleges szolgálati kötelezettség betöltése előtt is, de ezen szolgálati kötelezettségek fentartása mellett, melyekbe azonban a csendőrségi szolgálati idő betudatik.

2. §. A közös hadseregbeli és a honvédtartalékos hadnagyok és a hadapródok, a csendőrséghez csak a jól végzett hat havi próbaszolgálat és a csendőrtiszt vizsga sikeres letétele után helyeztetnek véglegesen át.

A próbaszolgálati idő a csendőrségi szolgálati időbe beszámíttatik.
3. §. A közös hadseregből és a honvédségből a csendőrséghez önként belépett tartalékos hadnagyok és a hadapródok - a csendőrségnél teljesítendő szolgálatuk és így még a próbaszolgálat ideje alatt is - az időnkénti fegyvergyakorlatok, az évi tiszt bemutatások (ellenőrzési szemlék) s általában a tényleges szolgálatra való behívás alól fel vannak mentve és mozgósítás esetében is a csendőrségnél hagyatnak meg.

4. §. Ezen törvény végrehajtásával a honvédelmi miniszter biztat meg, ki e részben a belügyminiszterrel és Horvát Szlavon- és Dalmátorszá-
gok bányával, illetve a közös hadügyminiszterrel egyetértőleg intézkedik.
(Kiadott: 1893. decz. 30-án 7288. eln. 93. sz. körrendelettel.)

3. A csendőrségbe tiszt sarjadékként való belépés módjai.

Ha tartalékos hadapród a csendőrséghez, mint tiszt sarjadék belépni kíván, legcélszerűbb őt a legközelebbi tiszt alosztályhoz (szakasz, szárny) utasítani, hol a követendő eljárás módzataira, szolgálati és egyéb viszonyokra, az illetményeire s a többire felvilágosítást nyerhet. A *legénységi állományba belépni szándékozó egyének* a legközelebbi őrsparancsnokságnál jelentkezhetnek, amely a belépéshez szükséges okmányok beszerzéséről gondoskodik és a beadványt szolgálati úton előjáró csendőrkerületi parancsnoksághoz terjeszti fel, amely a jelentkező felvételére nézve határozni hivatott.

A belépni szándékozó legénységi egyének a következő okmányok szükségesek:

- Katona-könyvecske (Militär-Pass), vagy Honvéd-igazolvány,
- Kötelező (Lásd az Állomány-kiegészítés cz. fejezetet.)
- Próba-írás.
- Katona. vagy honvéd-orvosi bizonyítvány.
- Községi bizonyítvány az erkölcsi magaviselet és nőt-lenségről.
- Nyilatkozat szülők beleegyezéséről, (ha az illető kis-koru.)

A csendőrség tiszt állományába belépni öhajtó tartalékos hadapródok szolgálati nyelven írt és 50 kros bélyeggel ellátott és pedig sorhadbeli egyének a cs. és kir. közös hadügyminiszterhez, a m. kir. honvédséghez tartozók pedig a m. kir. honvédelmi miniszterhez intézett kérvényüket *minden mel-léklet nélkül* azon cs. és kir., illetve m. kir. kiegészítő pa-rancsnoksághoz nyújtják be, amelynek nyilvántartásába tar-toznak.

Tényleges állományu hadapródok a csendőrséghez való állépés iránti kérelmüket szóbelileg az ezred kihallgatásnál

adják elő: a kérelem elintézésére, esetleg annak a hadügy-, vagy honvédelmi miniszterhez való juttatására az ezredparancsnokság van hivatva.

A kiegészítő-parancsnokságok a tartalékos hadapródok folyamodványait szolgálati úton a cs. és kir. hadügyminiszterhez, illetve m. kir. honvédelmi miniszterhez terjesztik fel. A cs. és kir. hadügyminiszter a már felszerelt folyamodványt a honvédelmi miniszterhez juttatja, aki a jelentkező felvétele ügyében, a m. kir. belügyminiszterrel egyetértőleg határoz.

4. A csendőrségből való kilépés.

A csendőrtiszteknek a testületből való kilépése a m. kir. honvédtisztekre nézve fennálló szabályok szerint történik.

A csendőr-legénység elbocsáttatik:

a) a próba-szolgálat alatt, ha az illető csendőrségi szolgálatra alkalmasnak nem találják;

b) ha oly családi viszonyok forognak fenn, melyek az elbocsátás tekintetéből méltánylást érdemelnek;

c) az elvállalt szolgálati kötelezettség betöltése után, ha az illető maga kéri elbocsáttatását; valamint, ha azt akkor nem is kéri, de a megtartása nem áll a szolgálat érdekében.

Ha azonban a szolgálati kötelezettségnek tartama alatt mozgósítás rendeltetnek el, minden csendőr a szolgálati kötelezettségén túl, a hadjárat befejeztéig tovább szolgálni köteles.

d) bekövetkezett testi fogyatkozás esetében, felülvizsgálat után;

e) azon esetben, ha a csendőrség szervezetének megváltoztatása a legénység létszámának leszállítását szükségessé teszi.

A b) pont közelebbi magyarázatul a következők szolgáljanak:

A csendőr-legénység a b) pontban megjelölt esetekben való elbocsátására nézve ugyanazon szabályok állanak fenn, mint a m. kir. honvédségnél és e tekintetben az 1889. évi VI. t.-cz. határozványai alkalmaztatnak, mely törvényezik hivatkozott pontjait alábbiakban közöljük:

55. §. Évenként az aratás után ellenőrzési szemlék (tishti bemutatók) tartatnak, melyek azonban egy napnál többet nem vehetnek igénybe.

Ezen ellenőrzési szemléken (tishti bemutatásokon) mindazon tartósan szabadságoltak, továbbá a tartalékhoz, honvédséghez, póttartalékhoz és tengervédhez tartozó mindazon egyének kötelesek megjelenni, kik az év folyamán sem tényleges szolgálat, sem katonai kiképzetés alatt nem állottak, sem fegyvergyakorlatokban részt nem vettek.

Ezen kötelezettség elmulasztása a katonai fegyelmi szabályok szerint büntetettik.

56. §. A közúthadsereg (haditengerészet) és honvédség kötelékében álló állami tisztviselők, a felsőes uralkodóház magán-, családi és ősalap javain alkalmazott hivatalnokok, a közalapok hivatalnokai, az országos képviselőknek hivatalnokai, a megyei és városi törvényhatóságoknak és a politikai közigazgatással megbízott községeknek tisztviselői, amennyiben ezen állomásokra a jog- és államtudományi tanulmányok bevégeztésének igazolása megkívántatik, továbbá a nyilvános és nyilvánossági joggal felruházott tanintézetek tanárai és tanítói, a népiskolák tanítóit is ideértve, háboru esetében a közigazgatási szolgálat és a tanítás folytatására nélkülözhetetlen számban, az illető szakminiszter ajánlatára Ő Felsége a király engedelmével, alkalmazásukban meghagyhatók.

Hasonló kedvezményben részesíttetnek a postai, távirtdai, vasuti és gőzhajózási szolgálatban álló egyének is, amennyiben a forgalom és üzem folytatása nélkülözhetetlenek.

57. §. A honvédség minden ügyei a honvédelmi miniszter hatáskörébe tartoznak.

A közelebbi határozatok a honvédségi törvényben foglaltak.

Háboru idején az összes honvédség katonai tekintetben Ő Felsége a király által kinevezett hadvezér alatt áll.

A honvédelmi miniszter, illetőleg a honvédség főparancsnoka, utóbbi a honvédelmi miniszter útján, kötelesek a honvédség létszámáról, felszereléséről, elhelyezéséről, katonai kiképzéséről és fegyelmi magatartásáról a közös hadügyminiszternek folytonos tudomást nyújtani.

A testületből kilépőknek erkölcsi bizonyítvány adandó, melyet a szárnyparancsnok állít ki és a kerületi parancsnok láttamoz.

Erre nézve a honvédelmi miniszter alább közölt rendelete intézkedik:

13,304 XVI. szám.

Azon gyakrabban előfordulni szokott eset alkalmából, hogy a testületből kilépő csendőrségi egyének saját kérelmére a tötleges szolgálatban töltött idejéről, valamint az ezen idő alatt tanúsított erkölcsi viselkedéséről a bizonyítvány a szakaszparancsnok által a szárnyparancsnok láttamozásával állítatott ki; utasítom a csendőr-kerületi parancsnokságot, miszerint az alosztályokat a jövőben leendő szoros ahhoz tartás végett — figyelmeztesse az 1878. évi június 7-én 21.359/1. szám alatt kelt körrendelettel kiadott „Utasítás a m. kir. honvédségnél őrmestertől lefelé, a hadapródok kivételével, a katonai állományhoz tartozó személyek minősítvényi táblázatainak szerkesztésére nézve” (1878. évi 21. sz. Rend. Közlöny 108. lapold) VII. pontja 3-ik bekezdésének azon határozványára, melynek helyes értelmezése szerint az ily bizonyítványok a szárnyparancsnok által a csendőr-kerületi parancsnokság láttamozásával állítandók ki.

Budapest, 1889. év márczius hó 25-én.

A miniszter helyett:

Gromán, s. k.

államtitkár.

A leszerelendő legénység elbocsájtás előtt orvosilag megvizsgáltatik. Beteg csendőrt szabadságot nem szabad.

Erre nézve alábbi honvédelmi miniszteri rendelet nyújt tájékoztatást:

40,456. XVI. szám.

Körrendelet.

Minden csendőr, kinek szolgálati kötelezettsége lejár, eligazítása előtt orvosilag megvizsgáltassék és ha betegnek találtatik, úgy felgyógyulása a testületben bevárando és ő csak teljes felgyógyulása után igazítandó el, illetve a körülményekhez képest a felülvizsgáló bizottság elé állítandó.

Azon előfordulható esetben, ha az illető felgyógyulását a testületben nem óhajtáná bevárni, hanem saját maga kéri eligazítását, úgy tőle tértírvény követelendő, melynek értelmében mindennemű ellátási igényről lemond.

Azon körülmény, hogy valamely csendőr törődöttségének saját maga az oka, nem jogosíthatja fel a csendőr-kerületi parancsnokot arra, hogy az illetőt egyszerűen eligazíttassa. Az ellátási igény odaitélése a törvény értelmében az én hatáskörömhöz tartozván, ily esetekben mindig az én elhatározásom kikérendő.

Budapest, 1890. évi szeptember hó 1-én.

Fejérváry,

honvédelmi miniszter.

A leszerelt legénységnek igénye van egy rendbeli ruhára (sapka, zubbony vagy dolmány, nadrág és csizma. télen köppenys is.) Ezen egyenruhát azonban csakis lakhelyükre való megérkezésükig használhatják.

(Szolg. szab. a I. rész. 281. pont.)

A csendőr legénység eltávolíttatik:

a) hadtörvényszéki ítélet következtében, oly bűntény, vagy vétség elkövetése miatt, mely az altisztnél — a törvény értelmében — lefokozással van egybekötve.

b) fegyelmi eljárás folytán: javíthatatlan iszákosság, nemkülönben oly botrányos életmód miatt, melynek következtében az illető a csendőrségi szolgálatra megbízhatatlanná válik; továbbá szolgálati hanyagság és egyáltalán oly hibákban való megrögzöttség miatt, amelyek ugyan nem tartoznak hadtörvényszéki eljárás alá, de az illetőt csendőrségi szolgálatra mégis alkalmatlanná teszik.

Ha a csendőr, mint szolgálatképes, a csendőrségi testületből elbocsátatik, illetékes csapattestének tartalékába helyeztetik vissza azon rendfokozatban, melyet a csendőrségnél szerzett. Lásd 1876. évi szept. 21. 3182/chn. sz. körrendeletet. (Rend. Közlöny 1876. évi 24. szám.)

Az erkölcsi és személyi okmányok a csendőr-kerületi parancsnokság által az illetékes csapattestnek megküldetnek.

V. FEJEZET.

A csendőrség kiképzése.

A) Tiszti sarjadék kiképzése.

A tiszti sarjadék kiképzése akként történik, hogy a próbaszolgálatra beosztott hadapródok először a legénységi egyének részére előírt és alábbiakban tárgyalt módozatoknak megfelelőleg úgy elméletileg, mint gyakorlatilag bevezettetnek.

Ezen célból először azon ismereteket szerzik meg, melyek a csendőrök és altisztek részére szükségesek és ezen ismeretekbe való bevezetésük rendszerint a kerületi parancsnokságok székhelyein, az oktató tiszt felügyelete alatt, a kerületi parancsnokok és azok helyettesítésével megbízott törzstisztek ellenőrzése mellett történik.

Az első elméleti kiképzés után a hadapród-próbacsendőr külőrsre vezényeltetik, hol tapasztalt altiszt vezetése mellett a gyakorlati szolgálattal ismerkedik meg. Ezt követőleg a szakasz székhelyén, ugyancsak tapasztalt tiszt vezetése mellett a szakaszparancsnokság, illetve a csendőr-tiszti teendőkhöz lesz beavatva, hogy a szakasz értelmi és szellemi vezetését elsajátíthassa és midőn a hat havi próbaszolgálat ekkép letelet, a hadapród-próbacsendőr szakvizsgára bocsátatik.

A csendőrségi szakvizsgának, melyekre az illető magánaton előkészülni tartozik, tárgyai a következők:

A) a politikai közigazgatási hatóságok szervezete és a kir. járásbírók és törvényszékek büntető ügyekbeni hatásköre, de csakis azon mérvben, a mennyiben ezek tudása a csendőrségi szolgálat érdekében szükséges;

B) a csendőrségi szervezeti és szolgálati utasítás és az azokban foglalt határozványoknak mily módon való helyes és pontos végrehajtása;

C) a csendőr-kerületi parancsnokság által e célra kijelölendő törvények, rendeletek és a csendőrségi szolgálatra vonatkozó oktatolagos parancsok;

D) a szakasz-, illetőleg a szárny-iroda vezetése;

E) a magyar nyelvben való fogalmazási képesség; erre nézve írásbeli feladatul szolgálhat például a közcsend, rend vagy biztonság megzavarását előidézett oly rendkívüli esemény felőli jelentéstétel, melynek folytán a közbelépett csendőrséggel szemben ellenszegülés fordulván elő, a fegyver használata válik szükségessé;

F) a hazai büntető törvények általános ismerete;

G) a katonai büntető törvénynek a katonai büntények és katonai vétségekről, továbbá az állam hadereje ellen elkövetett büntényekről szóló része és pedig csakis általánosságban ezen büntethető cselekvények jellegére nézve;

H) az élelmezési tömeg- és elszállásolási rendszer, valamint az anyakönyvi ügy azon mérv szerint, a mennyiben azt a szárnyparancsnoknak tudnia kell.

A vizsga-bizottság: a csendőr-kerületi parancsnok, a parancsnok-helyettes, másod törzstiszt és a helybeli szárnyparancsnokból áll; továbbá a gazdasági és beligazgatási természetű tárgyak vizsgálása végett a számvívó szintén részt vesz.

Az egyes vizsgatárgyak eredményéről két példányban vizsga-jegyzőkönyv szerkesztendő: melynek egyike az írásbeli dolgozattal együtt a honvédelmi miniszterhez terjesztetik fel; ezen felterjesztésben a vizsgázottnak a csendőrséghez leendő áthelyezésére, vagy az esetleg más csapatoktól próba-szolgálatra beosztott tiszteknek illetékes csapatjukhoz a próba-szolgálat előtti szolgálati viszonyukba való visszahelyezésükre vonatkozó ajánlat, a vizsga eredményére és egyéb észleletekre alapítva, határozottan kifejeztetik; a vizsga-jegyzőkönyv másik példánya a csendőr-kerületi parancsnokság irattárában őriztetik meg.

A vizsga-jegyzőkönyvben az eredmény csakis „alkalmas” vagy „nem alkalmas” kitételek által fejeztetik ki.

Az „alkalmas” általános osztályzat elnyerésére szükséges, hogy a vizsgázott minden egyes tárgyból legalább „jó” és a szolgálati nyelven kívül az illető csendőr-kerületi parancsnokság felügyeleti körletében divó még egy nyelvre nézve „a szolgálati használatra eléggé bírja” osztályzatot nyerjen.

A próba-szolgálati idő a csendőrségbe történt végleges beosztás után, az illetőnek összes szolgálati idejébe beszámítatik.

B) A legénység kiképzése.

Minden egyes csendőr köteles a csendőrségi utasítások és szabályok és az általános természetű katonai szabályok és ösmeretek mellett, még a közbiztonság, csend és rend fenntartására vonatkozó polgári törvényeket, miniszteri rendeleteket, megyei és városi szabályrendeleteket stb. ösmerni.

Hogy a követelményeknek megfelelni lehessen, a csendőrségi legénység kiképzése, illetve oktatása is, annak célja szerint különböző, úgy mint:

1. a csendőrségi szolgálathoz megkívántató ösmeretekbe való bevezetés, vagyis a próbacsndőrök oktatása;

2. a szakkiképzés fokozása és a folytonos önművelés céljából eszközölt oktatás, vagyis a gyakorlati szolgálatot teljesítő csndőrök oktatása;

3. az annyira fontos, az önállóságra is képesítő teljes szakképzettséget megadó, altiszti kiképzés, vagyis az altiszti iskolában való oktatás és tanítás, végül;

4. a tábori csendőr szolgálatra kijelölt altiszteknek ezen szolgálatra szükséges különös kiképzése, vagyis a tábori csendőr tanfolyamokban való oktatás és tanulás.

Hogy a testületbe belépő egyének a csendőrségi szolgálat követelményeivel alaposan megismerkedjenek, első sorban — mielőtt még az őrsőkre gyakorlati szolgálatra beosztatnának — külön elméleti oktatásban részesülnek. Ezen célra a csendőr-kerületi parancsnokságok székhelyén az oktató-tiszt és megfelelő altisztek által, legalább hat heti elméleti oktatásban részesíttetnek a próba-csendőrök. Az oktatás tárgyai a csendőrségi szolgálatra vonatkozó törvények, szabályok, rendeletek, írás, számolás és fegyvergyakorlatok. Az ezután leteendő vizsga eredményéhez képest, a követelményeknek megfelelő próbacsndőrök gyakorlati szolgálattételre oly őrsőkre osztatnak be, melyek kipróbált altisztek által vezényeltetnek; ahol további szolgálatuk alatt s véglegesítésük után is — mint azt mindjárt elmondhatjuk — szakadatlan tovább oktatásban részesíttetnek.

A próba csendőröknek a gyakorlati szolgálatba való bevezetése az őrsőkön mindig altisztek és idősb tapasztalt csendőrök által a járőrökölések alkalmával történik és járőrvezető gyanánt csakis az alkalmaztatik, ki kellő gyakorlati tapasztalat és elméleti ismeretek által a nélkülözhetlen és megfelelő önállóságra s megbízhatóságra már szert tett.

Az oktatás az őrsőkön „Napirend”-ek határozványai szerint pontosan megtartatik — még akkor is, ha az őrsön csak egy csendőr volna otthon. Ezen iskolizást rendszerint az őrsparancsnok végezi s a szakaszparancsnoknak utasítás-szerű hivatása és kötelessége a felett őrködni, hogy alárendelt őrséin az oktatás értelmesen és jól megfontolt terv szerint történjék s ezen őrködés, úgy a szakaszparancsnok, mint minden más magasabb előljáró által a szemlék alkalmával szintén teljesíttetik.

Az elméleti oktatással párhuzamosan halad a legénységnek írásbeli oktatása is, minden egyes csendőr képességének megfelelő módon; kezdődve a szépirás alapelveivel s tollbamondás utáni írással; folytatva a csendőrségi utasítás, a gyakorlati szolgálatban előforduló események ismertetésével, törvényértelmezésével s végződve nagyobb és fontosabb jelen-

tések, tényvázlatok, beadványok, sürgönyök stb. szerkesztésével. Elvül tekintetik, hogy ezen írásbeli munkálatokkal mindig a csendőrségi gyakorlati szolgálat tanulmányozása és fejlesztése legyen egybekapcsolva s így ezen dolgozatok szorosan a szolgálati utasításra, törvényekre, vagy rendeletekre állapítva szerkesztessenek s a katonai irány azon szabálya, hogy lehető rövidséggel, tömören, de értelmesen és szabatosan kell írni, szorosan szem előtt tartassák.

Minden csendőr havonként legalább 5-6 írásbeli feladatot tartozik kidolgozni. Épügy, mint ezen írásbeli feladatok, a számtani feladatok is az őrsparancsnok által adatnak fel, az illető csendőr képességéhez mérten és szintén fokozatosan haladva könnyebből nehezebb feladatokra.

C) *Altisztek nevelése és képzése.*

A csendőr-altiszti létszámban beálló fogvatok kiegészítése céljából a csendőr-kerületi parancsnokság állomáshelyén a szükséghez képest és rendszerint hat hónapig tartó altiszti iskolák állíttatnak össze, melyekbe csak nőtlen csendőrök vezényelhetők. Az altiszti tanoncok számát a csendőr-kerületi parancsnok a szükséghez képest határozza meg.

Ezen iskolában a vizsgák a csendőr-kerületi parancsnok, vagy helyettesének elnökelete alatt, a törzs állomáshelyén lévő szárnyparancsnok, oktató-tiszt és szűnivő-tisztből álló bizottság által tartatnak meg. E vizsga tárgyai a következők:

- a) a magyar nyelv,
- b) iránytan az őrsparancsnok ügykörének megfelelő fogalmazási képességhez megkívántató mérvben,
- c) számtan (négy alapművelet és törtek),
- d) a csendőrség szervezeti- és szolgálati-utasítása és az ebben foglalt s különösen a közbiztonsági szolgálat teljesítésére vonatkozó határozványok végrehajtási módja,
- e) a csendőr-kerületi parancsnokság által közölt törvények, rendeletek és oktató természetű parancsok, melyek a csendőrségi szolgálatra vonatkoznak,
- f) az őrsiroda vezetése,
- g) a csendőrségnél használatban lévő lőfegyverek szerkezetéről, kezeléséről, jókarban tartásáról és megvizsgálásáról szóló utasítás,
- h) a csendőrség közigazgatásának alapelvei, de csak az őrsparancsnok ügykörének megfelelő terjedelemben,
- i) a szolgálati szabályzat,
- k) a gyakorlati szabályzat I. része (gyalogság részére és a lovasoknál a lovassági is),

l) szervi határozványok és szolgálati utasítás a tábori csendőrség számára.

Az őrsvezetői vizsgához egyáltalában, a gyakorlati közbiztonsági szolgálatban megbízott jártasság s megfelelő szolgálat után, csakis oly csendőrök bocsáthatók, kik kifogástalan minősítvény mellett tiszta és megállapodott jellemmel bírnak.

A vizsgázott altisztjelöltek, üresedés nem létében, czimzetes őrsvezetőkké léptetgetnek elő és mint az őrsparancsnokok helyettesei alkalmaztatnak.

A csendőrség kiképzésére és oktatására vonatkozó ezen általános szabályok a m. kir. horvát-szlavon csendőrségére is alkalmazást nyernek ép úgy, mint a m. kir. csendőrségre, miután az 1898-ik év folyamán a magy. kir. horvát-szlavon csendőrségnél is lett már külön oktató-tiszt rendszeresítve.

VI. FEJFZET.

A csendőrség ruházata és felszerelése.

A csendőrség egyenruházatát és fegyverzetét, a honvédelmi miniszternek a belügyminiszterrel egyetértőleg teendő javaslatára Ő cs. és apostoli királyi Felsége állapítja meg.

A m. kir. és a m. kir. horvát-szlavon csendőrség öltözete és felszerelése 1885. év óta a következő.

A) *A gyalog és lovas legénységénél.*

Kalap, tollbokréta, zöld zsinór, czimer és állsijjal. Sapka kékszüre posztóból, sárgaréz rózsával és ernyővel. Dolmány félfinom aczéldzöld posztóból, álló gallérral, a mellrészén két sor sárgaréz domboru gombbal, gallér, hajtóka, vállperez és vállszalag buzérvörös posztóból, zsinórzat mint, a honvéd gyalogsági zubbonyon. A hátrész és az ujjak, valamint a mell- és oldalrészek is, világos buzérvörös posztóval szegélyezve, hátul a lebnyen hat gombbal.

Zubbony félfinom aczéldzöld posztóból, } mint a m. kir.
Kitüntetési jelek, } honvédségnél
A betöltött szolgálati időt jelző karsujtások, }

Köpeny — téli — a honvéd legénység köpenyének szabása és alakja szerint, csak hogy félfinom, kékes-szüre

vastag posztóból, meleg béléssel és felgombolható fekete báránvbőr gallérral.

Köpeny — nyári — könnyebb, vízhatlan posztóból.

Posztó nadrág, félfinom kék szürke posztóból és oldalvarrásain világos buzérvörös szegélylyel.

Nadrág — nyári — a posztó nadrágnak megfelelően kiállítva, könnyebb szövettől.

Csizma nadrág (csak gyalogcsendőrök számára) a már viseltebb kék szürke posztó nadrágból, az alsó lábszárak szűkítésével készítették.

Csizma — téli — tehénbőrből, térdig érő szárral.

Csizma — nyári — tehénbőrből félmagas szárral.

Nyakravaló. keztyű, kardbojt, köpenyszij, mint a m. kir. honvédségnél.

Téli keztyű.

Ing vászonból.

Téli ing gyapotból.

Gatya vászonból.

Alsó nadrág gyapjuból, téli használatra.

Zsebkendő vászonból.

Kapczák, a téli flanelből, a nyári vászonból.

Jelsip, sárgarézről és jelsipzsinór zöld színű gyapjúból két labdabojttal.

Járőrtáska, barna tehénbőrből, vászonnal bélelve, hordszíjjal ellátva.

Tábori kulacs, üvegből, fekete bőrbe bevarrva és hordszíjjal ellátva.

Köpenyszij, mint a m. kir. honvédségnél.

Csendőrségi hátborönd, fekete bőrből készítve és vászonnal bélelve, egyébként hasonló kiállítású, mint a m. kir. honvédségnél (csak a gyalogcsendőrök részére és csak mozgás esetén vétetik használatba.)

B) A lovas legénységnél még:

Bőrös nadrág, kék szürke posztóból, a szárazak külső varrásában világos buzérvörös szegélylyel ellátott lovagló nadrág, a szárazak belső oldalán és az ülőrészen szürke bőrral borítva.

Sarkantyú, felcsatolható készülékkel.

Lószerelvény és nyeregszerszám, mint a m. kir. honvédség, csak a lópokróc fekete.

C) A tiszteknél.

Kalap tollbokrétával, mint a csendőr legénysége, de arany zsinórral és finomabb anyaggal.

Sapka, mint a m. kir. honvéd-tiszteknél.

Dolmány, finom acélszöld posztóból, olyan szabású mint a legénysége, csak arany zsinórzattal, vállszalag és vállperek nélkül.

Zubbony, finom acélszöld posztóból a m. kir. honvéd gyalog tiszt zubbony mintájára, világos buzérvörös hajtózával.

Posztó-nadrág, kék szürke posztóból, különben mint a csendőr-legénysége.

Nyári nadrág.

Mellény,

Köpeny,

Csizma,

Kitüntetési jelek.

Keztyű,

Nyakravaló,

Kardbojt,

Kardkötő,

Deréköv,

Sarkantyú,

Lószerelvény és

Nyeregszerszám.

mint a m. kir. honvéd gyalog-sági tiszteknél.

Tömegrendszer.

A csendőr-legénység ruházati és felszerelési cikkeinek beszerzése a tömegrendszer szerint történik. A testülethe való belépésnél illetékes első tömegbelét a m. kir. csendőrségnél gyalogcsendőr részére 60 ft: lovascsendőr részére 130 ft; a m. kir. horvát-szlavon csendőrségnél, melynek legénysége csak gyalogcsendőrből áll. 80 ft. Az évi tömeg-átalány pedig a m. kir. csendőrségnél: a gyalogcsendőrnél 45 ft; a lovascsendőrnél 51 ft 80 kr; a m. kir. horvát-szlavon csendőrségnél pedig 40 ft. Mindezek együttevén az az egyes csendőr-kerületek összes legénységeinek kerületenként összesített tömegalapját képezik és közösen olyképp kezelnek, hogy az egyik tömegrészes egyéni követelése, valamely másik részes javára nem fordítható.

Ha a csendőr a csendőrségnél megszakitás nélkül legalább 5 évet szolgált, úgy a testületből önhibáján kívül és nem felülvizsgálat folytán való távozása esetén tömegkövetelése feltétlen tulajdonába megy át és neki kifizetetik.

Azon véglegesített csendőröknek, kik állandóan nyugdíjaztatnak, vagy végkielégítéssel elbocsáttatnak, tömegkövetelésük és ruházatuk becsértéke, szolgálati idejükre való tekintet nélkül kiszolgáltatandó.

Időlegesen nyugdíjazott végleges csendőrök a tömegkövetelésre és ruházatuk becsértékére csak akkor tarthatnak igényt, ha újbóli felülvizsgáztatásuk folytán végleg nyugdíjaztatnak vagy végkielégítéssel ellátnak.

VII. FEJEZET.

Fegyverzet és lőszer.

A m. kir. csendőrség fegyverzete ez időszerint az összes magyar csendőrkerületeknél a 8 tölténynek befogadására szerkesztett 11 mm. ürméletű Kropatschek-féle, döfőszuronyos tárkarabély és az aczélsosaras — csak az I. kerületben még a régi rézmarkolatu — gyalog csendőrkard.

A II., III. és IV. csendőrkerületek állományában levő lovasított csendőrök fegyverzete szintén a Kropatschek-tárkarabély, döfőszuronyal, továbbá a hosszabb vagy rövidebb mintájú lovascsendőrkard és a 6 lövetű 9 mm. ürméletű csendőrségi forgópisztoly. Ha a lovasított csendőr gyalog teljesíti a szolgálatot, akkor a kardhüvelyen levő felső kardpántnak külső karikájába akasztatik be a kardkötő illető kamója, nehogy a járáskelésben a kard a csendőrt feszélyezze.

A szolgálati lőszer áll: 30 töltényből minden ember és tárkarabély után és 25 töltényből minden ember és forgópisztoly után. Mint czéllövészeti lőszer a főlisztek, továbbá a legénység számára évenként és fejenként 12 tárkarabély és a főtisztek és lovasoknál még 12 forgópisztolytöltény van meghatározva. Minden újonnan növedékbe jött csendőr részére a Kropatschek-tárkarabélylyal való lövésbeni oktatás czéljából a tárkarabélylyal 30, a forgópisztolylyal 25 db töltény van engedélyezve. A czéllövészet a szakaszparancsnok felügyelete alatt, lehetőleg a tavaszi őrsszemlék alkalmával tartatik meg. A legjobb lövőknek jutalomdíjban részesítéséből felmerülő költségek fedezésére minden szárnyparancsnokság szakaszonként évi 7 frtnyi czéllövészeti jutalomdíj-átalányban részesítetik.

A m. kir. horvát-szlavon csendőrség az 1877. év óta a Fruthwirth-féle döfőszuronyos tárpuskával van felfegyve-

rezve, melyhez még a rézmarkolatu gyalogcsendőrkard járul. Ezen fegyverzete annyiban változott, hogy az 1898. év folyamán a tárpuska helyett, az 1895. évi mintájú 5 töltényt befogadó 8 mm. ürméletű Mannlicher-kurtály lett rendszerezve, amely az 1899. év folyamán használatba is vétetett.

A csendőrség fegyverei adómentességet élveznek.

A fegyverzetet és lőszert a kincstár szolgáltatja.

VIII. FEJEZET.

A ruházat, fegyverzet és lőszer biztosítása.

A fennállott m. kir. erdélyi csendőrparancsnokság a legénység ruházatához szükségeltető anyagkellékeket, ugyszintén a szerelvényt is a belügyminiszter jóváhagyása mellett, árlejtés útján, vállalkozóknál biztosította.

Minden szárnyparancsnokság az állományába tartozó legénységének ruházattal és szerelőkkel való ellátásáról önmaga gondoskodott olyképp, hogy a ruházatot, az anyagkellékek hozzáadásával, szerződötetett szárny-szabó által, testmérték szerint készíttette.

A lábbelik, valamint a raktárhoz tartozó egyéb bőrneműek kész állapotban vállalkozóknál biztosítottak. A m. kir. csendőrségnek 1882-ben történt szervezésekor 1885-ig a ruházati anyagkellékeket és szerelvényeket részben a m. kir. belügyminiszter, részben pedig a m. kir. II. sz. csendőrker. parancsnokság biztosította.

Az 1885-ik évtől kezdve ezzel a m. kir. III. sz. csendőrkerületi parancsnokság van megbízva, melynek kötelessége a csendőrkerületek és vállalkozók részére szükséges mintákat háromévenként beszerezni, az árlejtéseket közhírré tenni és megtartani, valamint a ruházati és felszerelési anyagminták megváltoztatását szükségül esetekben a honvédelmi és belügyminisztereknek előterjesztést tenni.

Az árlejtési tárgyalások a beérkezett írásbeli ajánlatok alapján a belügyminiszter kiküldöttjének jelenlétében nyilvánosan tartatnak meg, a vállalat oda ítélese tárgyában a belügyminiszter határoz. A szerződéseket a m. kir. III. számú csendőrkerületi parancsnokság köti meg a vállalkozókkal és hivatva van a hazai anyagban történt szállítást, valamint a szerződési feltételeknek pontos teljesítését ellenőrizni.

A fegyverzet és lőszer beszerzését a belügyminiszter által megállapított szükséghez képest a honvédelmi minister eszközli.

A tárkarabélyok a Steyri fegyvergyárból szereztenek be és a m. kir. központi fegyvertárban tartatnak készletben és kezelésben. A tárkarabélyokon szükségeltető apróbb javításokat honvéd-puskaművesek, nagyobb helyreigazításokat azonban a Steyri-fegyvergyár eszközli.

A forgópisztolyokat Kirner Antal budapesti puskaműves szállítja és ő végzi a szükséges helyreigazításokat is.

Csendőrségi kardokat a III. sz. csendőrker. parancsnokság szerződött vállalkozóktól közvetlen szerzi be, kik azokat a m. kir. honvéd központi fegyvertárba kötelesek szállítani, ahol azok minőség és tartósság tekintetében kipróbáltatnak, aztán pedig raktározatnak és a csendőrség részére szükséges készlettel az egyes kerületek innen láttatnak el.

A lőszer-szükséglet a csendőrkerületi parancsnokságok által évenként a m. kir. belügyminiszterhez felterjesztendő és ez által a m. kir. honvédelmi miniszterhez áttett szükségleti kimutatás alapján a honvédelmi miniszter által a pozsonyi m. kir. honvéd-lőszer bizottságnál biztosítottatnak.

A legénység szerelvényeit szintén a kincstár szolgáltatja és az ebbeli szükségletet belügyminiszteri jóváhagyás mellett, nyilvános árverés útján, a III. számú csendőrkerület biztosítja.

IX. FEJEZET.

A csendőrség egészségügye.

1. Általános szabályok.

Minthogy a csendőrség állományába tartozó külön orvosi személyzet a szolgálati és elhelyezési különleges viszonyok miatt nem szervezhető; az egészségügyi szolgálatot az oly őrsállomásokon, ahol m. kir. honvéd vagy közöshadseregbeli csapatok vannak, a m. kir. honvédség, illetve — a cs. és kir. közös hadügyminiszterrel létrejött megállapodás folytán — a cs. és kir. közöshadsereg orvosi személyzete látja el; ott pedig, ahol katonai (honvéd)-orvosok nem állomásoznak, e szolgálatot az arra vállalkozó polgári orvosok végzik el és pedig díjtalanul.

Ahol az őrsállomáson orvos nincs, ott a rendes orvosi vizsgák nem lévén megtarthatók, elégséges, ha a legénység bizonyos időközökben valamely szomszédállomáson, ahol orvos van, vizsgáltatik meg alkalmilag, p. o. járőrködés alkalmával.

Kisebbségeknél a gyengélkedő rendszerint csak 3 napig maradhat az őrsön. ezentúl pedig megfelelő gyógykezelés végett a legközelebbi honvéd- vagy katonai, ha pedig az ilyen tulságosan messze feködnék, polgári kórházba adatik át. valamint súlyosabb esetekben is ezen helyeken teljesítetik a gyógykezelés, kivéve, ha a betegség súlyos volta miatt a beszállítás egyáltalán nem eszközölhető, amikor a beteg csendőr az őrsön gyógykezeltetik.

2. Kórházi ápolás.

Tiszteknek és a legénységnek megbetegedés alkalmával kórházi ápolásra van igényük épügy, mint a honvédség tényleges állományu tisztjeinek és legénységi állományu egyéneinek. Az igényre való jogosultságot a honvédségi „illetékszabályzat” I. rész 15. §. állapítja meg.

Tisztek ez iránti 50 kros bélyeggel ellátott és orvosi bizonyítvánnyal felszerelt kérvényüket — szolgálati uton — az illetékes cs. és kir. hadtest, illetve a terület illetékes honvédkerületi parancsnokságához adják be, a mely aztán felvételüket illetőleg határoz.

88.320/V.98. számú min. rendelet. 1899. évi 2. sz. R. K.

A kórházban tisztek az ápolást, gyógykezelést, gyógyszerket, elhelyezést, fűtést ingyen kapják és csakis élelmezésükért fizetnek évi fizetésük szerint az illetékszabályzat fennbéli hivatkozott szakaszában meghatározott díjat.

A tisztekre nézve a kórházi ápolás nem kötelező, mert a tiszt gyógykezelését tetszése szerint eszközölteti; választására van bízva a katonai (vagy polgári) kórház (gyógyintézet) is, melybe felvétetni kívánja magát, még pedig nemcsak a m. kir. honvédség alá tartozók, hanem a cs. és kir. helyőrségi kórházak is, de a felvétel a kórház férhelyétől függ.

A tisztek megbetegedése a honvédelmi miniszternek bejelentetik.

(Miniszteri rendelet 24.618 XVI. 1890.)

A legénységi állományba tartozó egyének honvédségi és csak kivételesen a közös hadsereg által fenntartott vagy polgári kórházakban helyeztetnek el és ily esetben a felmerülő ápolási költségek az illető zsoldjából fedeztetnek, ha azonban ennek fedezésére a beteg zsoldja nem elegendő, a fedezetlen rész a kincstár terhére számoltatik el.

Ha azonban a csendőr szolgálatban önhibáján kívül szenvedett sebesülés, vagy testi sértés következtében jut kórházi ápolás alá, úgy illetékei teljes élvezetében marad és a felmerülő összes költségeket a kincstár fizeti.

A legénység kórházban naponta — jelenleg — 65 krajczárt fizet.

A tényleges szolgálatban elmebeteggé vált tisztek és legénység. esetleg azok özvegyei és árváira is az elmebeteg katonák és katonái özvegyek s árváknak téholydákban való elhelyezésére vonatkozó, a honvédség számára 1879. évi november hó 12-én 42.696/I. szám alatt (Rendeleti Közlöny 35. szám/ex 1879.) és 1885. évi április hó 27-én 18.721/VII. szám alatt (Rendeleti Közlöny 16. szám/ex 1885.) kiadott rendeletek részletei szintén mérvadók.

A közelebbi eljárást az 1891. évi 9. és 1898. évi 64. sz. Rendeleti Közlönyökben közzétett 5592/XVI. és 80.645/XVI. sz. honvédelmi miniszteri rendeletek szabályozzák.

Veszett állatok által megmart csendőrökre nézve követendő eljárást alábbi honvédelmi miniszteri rendelet szabályozza.

Körrendelet.

Mindazon legénységi állományú honvédek (csendőrök), kiket vészt, vagy erre gyanús kutya, macska, vagy más állat megharapott és a kik a Pasteur-féle intézetben eszközölni szokott vesztség elleni (antriobikus) védő oltások végett Budapestre küldendők, a cs. és kir. budapesti 16. számú helyőrségi kórháznak adandók át.

A szállítás, a kíséret szükségessége és az átadásra vonatkozólag az egész sz. szolg. szab. I. rész 26. és 27. §§-aiban foglalt határozványok érvényesek.

Az ezen idézett szabályzat 179. pontjának 2. kikezdése értelmében a honvédorvos által a kórház részére szerkesztett „*értesítésben*” ki kell torjeszkedni a harapás idejére, helyére és lehetőleg a kísérő külső körülményekre, nem különben ha az illető állatnak, állatorvosnak közbejöttével, boncolása már megejtett — a boncolás eredménye is.

Egyébként a boncolás eredményéről szóló értesítés későbbben és közvetlenül küldendő meg.

Továbbá az áttekintési lajstromon a kórház azon körülményekről, miszerint az átadás a Pasteur-féle intézetben eszközölni szokott vesztség elleni védő oltások végett történik, röviden értesítendő.

Az iment említett intézetbe való megfelelő bevezetésről — anynyiszor, a menyniszor az szükséges — a helyőrségi kórház gondoskodik.

Felmentendőknek találom végül, hogy adott esetben a polgári hatóságoknál oda kell hatni, hogy a vesztség gyanus, de a harapás után rögtön ki nem irtott állatok megfelelő időn át megfigyeltessenek és a megfigyelés eredményéhez képesti eljárás követtessek, valamint az eredményről, ha a harapott egyén még az említett helyőrségi kórházban tartózkodnék, ezen kórház vezetője is értesíttessék.

Budapestben, 1893. évi augusztus hó 21-én.

A csendőrségi egyéneknek himlőoltása, illetve újraoltása iránt a honvédelmi miniszter 1888. január 16-án 62.241/1887. szám alatt kelt rendelete intézkedik.

Ennek végrehajtása kapesáni a m. kir. belügyminiszter 1888. évi 6281. számú rendeletével akként intézkedett, hogy a törvényhatóságoknak meghagyta, miként az oltás idejét min-

den évben idejekorán a csendőrkerületi parancsnokságokkal közöljék, egyben az első foku egészségügyi hatóság útján intézkedjenek az iránt, hogy a csendőrkerületi parancsnokságtól nyert utasításához képest az oltó-bizottság előtt időről-időre megjelenő csendőrök, a szükséghez képest be, illetve újraoltassanak.

Azon próba-csendőrök, kikről nem állapítható meg, beváltak-e már oltva, vagy újraoltva, vagy öt éven belül természetes himlőt állottak ki, bevonulásuk után az illetékes honvédorvos, vagy ennek hiányában, az illetékes városi, községi (kör) orvos által beoltandók, illetve újraoltandók. A kerületi parancsnokságok ez irányú megkeresései teljesítendők.

Oly állomásokon, hol himlőjárvány lép fel, vagy annak fellépése fenyeget, a csendőregyének állomáshelyeiken az illető városi, községi, vagy körorvos által újraoltandók.

A be-, illetve újraoltásból felmerülő költségeket a belügyi tárcza viseli.

Gyógyfürdők.

Tisztek és legénység, ha katonai, vagy honvéd-orvosilag beigazolt oly bajban szenvednek, mely valamely gyógyfürdőnek használatát reájuk nézve szükségessé teszi. — a gyógyfürdő kedvezményes használatára igénynyel bírnak.

A legénység zsoldjának teljes élvezetében marad, de abból az összes felmerülő kiadásokat — az utazási költségek kivételével — fedezni tartozik és csak az esetben, ha az ellátási költségek összes illetékeit meghaladnák, a különbözetet a kincstár fizeti.

A gyógyfürdők által nyújtott kedvezmények időközönként közzétételnek és jelenleg a honvédségi „Rendeleti Közlöny” (szabályrendeletek) 1898. évi 10. számában közzétett kimutásban foglaltatnak.

A gyógyfürdők kedvezményes használatát az alapítók által reá ruházott jogból kifolyólag, egyes esetekben a honvédelmi miniszter adja meg, azon fürdőkre nézve pedig, melyeknek engedélyezési joga a cs. és kir. hadtestparancsnokságra van ruházva, — az engedélyt ő eszközli ki.

Időlegesen nyugállományba helyezett egyének, felülvizsgáltatásuk alkalmával szintén kérhetik gyógyfürdőbe való felvételüket, de az összes költségeket sajátjukból tartoznak fedezni.

Az állandó nyugállományba helyezett csendőregyéneknek gyógyfürdő kedvezményes használatára igénye nincs és csak egyes kivételes, méltánylást érdemlő esetekben, kegyelem útján engedélyeztetik.

(Lásd Rendeleti Közlöny 1889. év 21. számában közzétett 135,80 XVI. számú honvédelmi miniszteri rendeletet.)

X. FEJEZET.

A csendőrség illetményei.

A csendőrség illetékei a csendőrségi „Illeték-szabályzat”-ban vannak megállapítva.

Az illetékeknek részletes ismertetése nem lévén ezen mű feladata, helyütt csak főbb vonásokban közöljük a szükséges tudnivalókat.

A) Tisztek illetményei.

A csendőrtisztek rendes illetékei ugyanazonosak a cs. és kir. közös hadsereg, illetve m. kir. honvédség tisztjeiével, azon különbséggel, hogy a m. kir. csendőrség havi díj élvezetében álló tisztjei, csendőrségi pótdíjban is részesülnek, mely az illető állása, illetve rendfokozata szerint szabatik ki.

1. Rendes illetékek.

A tisztek rendes illetékeit alábbi táblázatos kimutatás tünteti fel:

Rendfokozat	Évenként	
	frt	kr.
Havidíj:		
Ezredes	3000	
Alezredes	2100	
Őrnagy	1680	
I. osztályú százados	1200	
II. osztályú százados	900	
Főhadnagy	720	
Hadnagy	600	
Csendőrségi pótdíj:		
Törzstiszt, vagy törzstiszt teendőivel megbízott százados	600	
I. és II. osztályú százados	300	
Főhadnagy, hadnagy	240*)	

*) Hadbírák, számvizsgálók és állatorvosok jelenleg csak évi 180 frt pótdíjat élveznek.

2. Szállás és istálló illetékek.

Minden havi díjat élvező csendőr-egyennek a beszállásról szóló 1879. évi XXXVI. t.-cz. illetve az 1895. évi XXXIX. t.-cz. szerint megszabott állandó, vagy ideiglenes szállásra, ezenkívül törzstiszteknek, vagy törzstisztet helyettesítő századosoknak, a gödöllői különítmény parancsnoknak és a segédtiszteknek lőtapra és istálló bérre is van igényük.

Azon esetben, ha a tiszt természetbeni lakást élvez, úgy részére butor, vagy ennek hiányában butor-pénz és pedig évi 25 frt jár, ha pedig természetbeni lakás nem áll rendelkezésre, úgy a havi díjat élvező egyéneknek rendfokozatukhoz mért szálláspénzre van igényük, amelynek nagyságát az időszakonként változó „katonai bérszabás” állapítja meg.

3. Utazási pótdíj.

Athelyezési vagy ügyködési utazásoknál a tiszteket utazási pótdíj illeti meg, mely az illető állásához képest változó és pedig:

Csendőrkerületi parancsnok részére rendfokozati különbség nélkül 6 frt — kr.
 Ezredes részére 6 „ — „
 Alezredes „ 5 „ — „
 Őrnagy „ 4 „ 50 „
 Százados „ 3 „ — „
 Főhadnagy vagy hadnagy részére 2 „ 50 „ *)

4. Tiszti szolgáltság.

A csendőrtiszteknek szolgál helyett szolgáltság jár.

A szolgáltság évi 192 frtból áll **)

Ezen járandóság oszthatlan havi illetéket képez és a havi díjjal egyidejűleg előlegesen fizettetik ki.

5. Tisztek nyugdíjigényei.

A csendőrtisztek nyugdíjazására nézve a katonai ellátásról szóló 1875. évi LI. t.-cz. határozványai mérvadók és ugyanazon elvek állanak fenn, mint a m. kir. honvédség tisztjeire nézve; az 1881. évi LXXI. t.-cz. 1. §. értelmében

*) Az utazási pótdíj jelenleg törzstisztek részére 4 frt, a többi tisztek részére napi 2 frtban van megállapítva.

**) Jelenleg a szolgáltság csak évi 160 frt 80 krt tesz. A fentebb ismertetett magasabb illetékek a belügyminiszter által később meghatározandó időpontban fognak folyósíttatni.

csendőrtisztek nyugdíjazásánál azonban a szolgálati pótdíj azon hányadok szerint számíttatik be a nyugdíj összegébe, melyek a csendőrségnél töltött szolgálati idő után járnak.

B) A legénység illetékei

A csendőrlegénységnek igénye van:

a) a rendfokozat szerinti illetményekre és pedig zsold, szolgálati pótdíj és egyéb illetményekre, melyek a csendőrségi „illetékszabályzatban” vannak részletezve:

b) elszállásolásra;

c) ruházat, fegyverzet és felszerelésre, a lovascsendőrnek szolgálati lóra is.

1. Zsold.

A legénység zsoldilletékei következők:

Hadapród tiszthelyettesé, hadapród-örmester és

örmesteré napi	1	frt	57	kr.
Örsvezetőé napi	1	„	30	„
Csendőré napi	1	„	03	„

2. Szolgálati pótdíj.

A szolgálati pótdíjról alábbi átnézet nyújt felvilágosítást:

Rendfokozat	A m. kir. csendőrségnél töltött						Megjegyzés			
	3	6	9	12	15	18				
	szolgálati év után évenként									
	frt kr	frt kr	frt kr	frt kr	frt kr	frt kr				
Tiszthelyet- les és had- apród . . .	—	—	—	—	146	—	164 25	182 50	A szolgálati pót- díj a csendőrség- ben töltött 18-ik szolgálati év után többé nem növek- szik. Szökőévben a zsold és szol- gálati pót díj febr- ruár hó 29-ére szintén kifizet- tetik.	
Örmester és őrsvezető	73	—	91 25	109 50	146	—	164 25	182 50		
Csendőr . .	54 75	73	—	91 25	127 75	146	—	164 25		
Ezen évi illeték után az évet 365 nappal szá- mitva jár egy napra										
Tiszthelyet- tes és had- apródnak	—	—	—	—	—	40	—	45	—	50
Örmester és őrsvezetőnek	—	20	—	25	—	40	—	45	—	50
Csendőrnek	—	15	—	20	—	25	—	35	—	45

A zsold a szolgálati pótdíjjal együtt félhavi havonként előlegesen fizetettik ki.

3. Egyéb illetékek.

Ezekon kívül a csendőrlegénység számára többnemű esetleges illetékek vannak megállapítva, melyek közül a következőket emeljük ki:

1. A különleges szolgálattételre alkalmazott altisztek napi 20 krnyi irodaszolgálati pótdíja.

2. Minden teljes 24 órás tartamu külszolgálat után a csendőröknek 40 krnyi, az altiszteknek 50 krnyi étkezési pótlék jár, különös, rendkívüli esetekben történt összpontosítások alkalmával ezen étkezési pótlék 50%-al felemelhető.

3. Fegyenczkiséreti illeték és a tandíj, örmesternek napi 1 frt, örsvezető és csendőrnek napi 70 kr.

4. Az elfogatási díjak, az elfogottra jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés melletti büntetés tartamához képest 4 frittól 60 frittig.

5. Tanu-illetmények.

6. Kiséreti díjak 7½ kilométerenkint 35 kr.

A szakaszparancsnokok helyettesítése céljából külörsről vezényelt altiszteknek az étkezési pótlék a vezénylet tartamára szintén jár.

A m. kir. horvát-szlavon csendőrtisztek illetményei ugyanazonosok a m. kir. csendőrség tisztjeiével; a legénység illetékei azonban akként vannak megállapítva, hogy

a) zsold fejében évente az örmester 500 frt
az örsvezető 400 „
a csendőr 300 „
zsoldot élvez.

b) a szolgálati pótdíj, rendfokozatra való tekintet nélkül, a következő kiszabásban jár; és pedig:

3 évi szolgálat után évente 50 frt
6 „ „ „ „ 100 „
12 „ „ „ „ 150 „
18 „ „ „ „ 200 „

XI. FEJEZET.

Elszállásolás.

A csendörlegénységnek mindenütt és mindenkor szolgálati hivatásának megfelelő természetbeni szállásra van igénye. Azon helyiségek, melyek az 1879. évi XXXVI. t.-cz. 10 §-a szerint csapatok beszállásolására igénybe nem vétethetnek, ezen mentesítést a csendőrségre vonatkozólag is élvezik.

A csendőrség részére szükséges összes szállások és lakatanyák rendszerint bérlet útján, szerződésileg biztosíttatnak.

A lakatanyahelyiségek, istállók, irodák tisztogatása és világítására (a lakszobák kivételével, melyeket a legénység sajátjából tartozik világítani), átalányok vannak rendszerezve, a lakatanyák tisztántartása e célra felfogadott egyének, — tehát nem a csendőrök által eszközöltetik.

A lakatanya-szobák fűtését az irodák kivételével — a legénység sajátjából tartozik eszközölni.

Az őrs legénysége a rendelkezésre álló lakhelyiségekhez képest, egy, két vagy több szobában közösen helyeztetik el, az őrsparancsnok lakása külön szobában, az őrsirodában van.

Nős legénység részére külön szoba, konyha és két teljes ágy jár.

A csendőr-lakatanyák igénybevétele a sorhad és mindkét honvédség tisztjei és tisztviselői, valamint polgári tisztviselők által is, hivatalos utazásaik alkalmával, meg van engedve az esetre, ha azon állomáshelyen elhelyezésükre megfelelő szállás rendelkezésre nem áll; tartoznak azonban a szállás igénybevételeért a szabályszerű átvonulási szálláspénzt (fejenként és naponként 26 kr.) az illető őrs átalányá jávára megteríteni.

XII. FEJEZET.

Élelmezés.

A csendőrség szétszórott elhelyezéséből és szolgálati viszonyaiból folyólag kincstári élelmezésben nem részesíthető, hanem az összes élelmezési költségeket a legénység zsoldjából maga fedezi. S ez akként történik, hogy a helyi piaci árakhoz képest fejenként a szakaszsparancsnok által megállapított napi betét (35—50 kr.) a közzgazdálkodásba befizetettik

es pedig a havonta kétszer történő zsold-fizetésekor. Ezen összeggyűlt pénzből fedeztetik az őrsfőzőnő fizetése, továbbá a fűtés és szobavilágítás és általában a háztartási kiadások.

A számadást a kiadásokról és bevételről egy e célra megbízott csendőr vezeti, megfelelő ellenőrzés mellett.

Ahol az őrs legalább 3 nőtlen csendőrből áll, okvetlenül szakácsnőnek kell főzni; csak, ha az őrs létszáma két főre száll alá, van megengedve az ellátást vendéglőből vagy magánházból hozatni.

Az étkezés áll: Reggelire: kávé, tej, vagy rántott leves; ebédre: leves, hus mártással, főzelék, vagy ehelyett felváltva tészta, vagy sült hus; vacsorára pedig mindig egy hus-étel.

A csendőrség közétkezésében a közös hudsereghez és a honvédséghez tartozó tisztek és tisztviselők hivatalos utazásaik alatt, a szabályszerűleg meghatározott közétkezési pénz befizetése mellett, szintén résztvehetnek, más katonai, vagy polgári személyeknek azonban abban résztvenni rendszerint nem szabad.

XIII. FEJEZET.

Ellátás.

A m. kir. és a m. kir. horvát-szlavon csendőrség ellátására nézve egymástól eltérő törvények és szabályzatok állanak fenn, a mi természetes folyománya annak, hogy a m. kir. horvát-szlavon csendőrség ellátása Horvát-Szlavonországok autonóm belügyét képezi s így külön törvény által rendeztetett; s ez oknál fogva mi is az alábbiakban a két csendőrség ellátását külön választva tárgyalandjuk.

A) A m. kir. csendőrség nyugdíjigényeit az 1881. évi LXXI. t.-cz. szabályozza, a melynek fontosabb határozatait a következőkben ismertetjük:

1. A csendőrtisztek nyugdíjazására nézve továbbra is a katonai ellátásról szóló 1875. évi LI. t.-cz. határozványai mérvadók, a tisztek csendőrségi szolgálati póttdija azonban azon hányadok szerint számíttatik be a nyugdíj összegébe, melyek a csendőrségnél töltött szolgálati idő után járnak.

2. A szolgálathéptelenné vált legénységnél a nyugdíjösszeg a betöltött szolgálati évek arányához köpest akként növekszik, hogy az illető legénységi egyén:

10 szolgálati év betöltése után a 15-ig teltleges illetményének $\frac{1}{3}$ -át.

15 szolgálati év betöltése után a 20-ig tetteleges illetményének $\frac{3}{8}$ -át.

20 szolgálati év betöltése után a 25-ig tetteleges illetményének $\frac{4}{8}$ -át.

25 szolgálati év betöltése után a 30-ig tetteleges illetményének $\frac{5}{8}$ -át.

30. szolgálati év betöltése után a 35-ig tetteleges illetményének $\frac{6}{8}$ -át.

35 szolgálati év betöltése után a 40-ig tetteleges illetményének $\frac{7}{8}$ -át és

40 szolgálati év betöltése után a teljes tettelegességi illetményeit kapja.

A nyugdíj-igény a szolgálati kötelezettség tartama alatt akkor áll be.

a) ha a csendőr önhibája nélkül, szolgálatteljesítéskor szenvedett sebesülés, vagy súlyos testi sértés következtében válik szolgálatképtelenné;

b) ha a csendőr önhibája nélkül, más mint az a) alatt említett oknál fogva — nemcsak a csendőrségi szolgálatra, hanem általában minden kenyérkeresetre alkalmatlanná válik. — (Nyugdíj törvény 1881. évi LXXI. t.-cz. 3. §.)

A szolgálati pótdíj általában csak oly legénységi egyének részére számítható a rendszeres nyugdíjhoz, kik a csendőrségben legalább hat évet szolgáltak.

Sebesülés esetén szolgálatképtelenné vált legénység szolgálati idejéhez 10 év hozzá számítatik s a katonai ellátásról szóló 1875. évi LI. t.-cziknek a sebesülési pótdíjakra vonatkozó határozmányaiival egybehangzóan, a nyugdíj esetleg a teljes tettelegességi illetmények összegéig is oda ítéltető.

A 3 évi csendőrségi szolgálati kötelezettség betöltése előtt szolgálatképtelenné vált, de keresetképes legénység 3 havi tetteleges illetményeinek megfelelő végkielégítéssel bocsátatik el; polgárilag keresetképtelenné vált legénység ellenben a 10 évi szolgálati idő betöltése előtt is nyugdíjban részesül. (Nyugdíj törvény 4. §.) Próbacsendőröknek végkielégítésre igényük nincs, kiválóan figyelemre méltó esetekben azonban rokkantakká vált próbacsendőrök részére is elbocsátásukkor a három havi zsold szokott végellátásként engedélyeztetni.

Azon próbacsendőr, ki szolgálat teljesítés közben, vagy a szolgálat teljesítése következtében lett teljesen és nyilván bizonyíthatólag szolgálatképtelenné, az 1885. XI. t.-cz. 36. §-a alapján nyerhet nyugellátást.

3. A csendőrtisztek és legénység özvegyei és árvái nyugdíjazásánál a polgári államszolgálatban alkalmazott sze-

mélyek részére fennálló szabályok alkalmaztatnak. Ha a tiszt, vagy legénységi egyén önhibáján kívül szolgálata teljesítése folytán szenvedett sebesülés, vagy sérülés következtében halna meg: az özvegynek és az árváknak a nyugdíj azon összegben jár, mely az illetőnek azon esetben járt volna, ha az ilyen képen elhunyt 40-ik szolgálati évét betöltötte volna.

Végül a magy. kir. csendőrség ellátása iránti törvényes intézkedéseket előnyösen kiterjeszti és biztosítja „Az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjazásáról” szóló 1885. évi XI. t.-cz., mely kiterjesztette az ezen törvényben nyújtott kedvezményeket a csendőrségre is.

E törvényeziknek a csendőrséget közvetlenül érdeklő nevezetesebb határozatai a következők:

1. A szolgálatteljesítés közben előálló viadalban szolgálatképtelenné vált legénységi egyén (ide értve a próbacsendőröket is), tekintet nélkül szolgálati idejére, mindig legutóbbi beszámítható javadalmazásának teljesösszegével nyugdíjaztatik. (1885. évi XI. t.-cz. 26. §-a.)

2. A szolgálatképtelenné vált, de polgárilag keresetképes legénység bezárólag 5 beszámítható szolgálati évig a beszámítható javadalmazás egy évi, 5 éven túl egész 10 évig pedig 2 évi összegében megállapítandó végkielégítésben részesül.

3. A csendőrtisztek özvegyei a férj beszámítható javadalmazásának 600 frtjéig ennek 50%-át, 600 frton felül pedig az első 600 frt után 50%-ot, a 600 frtot meghaladó rész után pedig 20%-ot kapnak özvegyi nyugdíj fejében, akkor, ha a férj legalább 5 évet szolgált.

4. A legénység özvegyeinek ellátása, a férj beszámítható utolsó javadalmazásának $\frac{1}{3}$ részéből áll akkor, ha a férj legalább 5 s ha korengedély mellett alkalmaztatott, legalább 10 évig szolgált. Azon tiszt és legénységi özvegyek, kiknek férje beszámítható öt évet még nem szolgált, az 1885: XI. t.-cz. 48. §-a értelmében a férj legutóbbi beszámítható illetményének megfelelő végkielégítésben részesülnek.

Ha özvegy nem marad hátra, akkor a szabályszerű kort még el nem ért kiskorú gyermekek részesülnek ellátásban. Tisztek gyermekei 20 éves, leánygyermekai 18 éves, altisztek és szolgák gyermekei 16 éves, leánygyermekai 14 éves koruk betöltéséig részesülhetnek ellátásban. (1885: XI. t.-cz. 41. §.)

Azon gyermekek nevelési járulékát, kik hazai intézetekben iskolában járnak, vagy képzőművészetet tanulnak, az illető miniszter a szabályszerű kor betöltése után is — tanul-

mányaik befejeztéig — legfeljebb azonban 24 éves koruk betöltéséig meghagyhatja, ha kellő előhaladást igazolnak.

5. A férj után hátramaradt özvegy, vagy családtagok részesülnek a temetési és nevelési járuléokban.

A nyugdíjazott egyén nyugdíjának megváltását minden tovább emelhető igényről való lemondás mellett kérmezheti, de ha nős, hitestársának beleegyezése kívántatik meg.

A megváltást a belügyminiszter figyelmet érdemlő esetekben (vagyis akkor, ha a megváltás úgy az érdekelt felre, mint az államkincstárra előnyösnek mutatkozik) elrendelheti és a megváltás összegét esetről-esetre meghatározhatja, ez azonban a nyugdíj megállapításánál alapul vett javadalmazás két évi összegét sohasem haladhatja túl és csak akkor engedélyezhető, ha közhatósági orvos igazolja, hogy a megváltást kérő egyén egészségi állapotához képest legalább még annyi évig élhet, a hány évi nyugdíjösszege a megváltáskép adandó összeggel felér.

A nyugdíját megváltott egyén újabb nyugdíjazásra igényt többé semmi szín alatt sem támaszthat, még azon esetben sem, ha a megváltási összeget visszatértem hajlandó, sőt, ha újból alkalmaztatnék, azon szolgálati idő, mely után nyugdíját megváltotta újabb nyugdíjazásának esetén sem vehető számba. (1885. évi XI. t.-cz. 31. §.) Nyugdíj megváltása iránti kérvények a m. kir. belügyminiszterhez adandók be. A kérvényhez csatolandó az alábbi bekezdés értelmében folyamodó egészségi állapotáról közhatósági orvosi bizonyítvány, továbbá folyamodó és hitestársának a nyugdíj igényről való lemondási nyilatkozata, melyen az aláírások hitelesítendőek. Nőtlen folyamodók családi állapotukat okmányilag igazolni tartoznak.

Azon arányokat, a melyekben a magy. kir. csendőrség legénységi egyénei nyugdíjban és végkielégítésben a beszámítható szolgálati időhöz képest részesülnek, a következő két táblázatban tüntetjük fel.

Táblázat

a m. kir. csendőrségi legénység részére a betöltött szolgálati idő után esedekes évenkénti nyugdíjról (o. é. forintban értve).

Betöltött szolgálati idő, év	-tól -ig	Csendőrség részére										Örsvetelő részére										Örsmester részére										
		ha nap					ha szolgálati pótdíjat nem élvez	ha nap					ha szolgálati pótdíjat nem élvez	ha nap					ha szolgálati pótdíjat nem élvez	ha nap												
		15	20	25	35	40		45	20	25	30	40		45	50	20	25	30		40	45	50										
		125	125	150	150	156	—	—	—	158	158	189	205	—	—	—	191	191	221	228	—	—	—	—	—	—	20	25	30	40	45	50
10	10	125	125	150	150	156	168	—	—	158	158	189	195	207	—	—	191	191	221	228	240	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	20	141	141	168	175	189	196	203	203	178	178	212	219	233	240	240	215	215	249	256	270	276	283	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	25	158	158	194	204	232	291	270	270	23	7337	283	292	310	319	328	287	287	352	341	360	369	378	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	30	235	235	281	292	315	326	336	336	338	297	334	365	388	399	399	411	411	415	427	449	464	464	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	35	282	282	337	350	378	391	405	405	359	359	424	438	465	473	493	430	430	498	512	539	553	567	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	40	329	329	393	409	441	457	473	473	415	415	495	511	542	559	575	501	501	581	597	629	645	661	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	—	376	376	448	468	504	522	540	540	474	474	474	566	584	620	630	657	657	664	683	719	737	756	—	—	—	—	—	—	—	—	—

2. Ha oly családi viszonyok forognak fenn, melyek méltánylást érdemelnek és melyek tárgyalása folyamathoz tételt, a szabadság megadására nézve a csendőr-kerületi parancsnokság indokolt felterjesztése folytán a honvédelmi miniszter határoz.

3. Csendőrségi legénységnek rövid időre való szabadságolása családi ügyekben és magánügyek rendezésére, súlyos betegség utáni üdülés céljából, utóbbi esetben csak a beadványhoz csatolandó orvosi vélemény alapján, végre próba-szolgálat vagy az 1873. évi II. t.-cz. szerinti gyakorlat teljesítése céljából engedélyeztetik.

A szabadság engedélyeztetik:

a) a szakasziparancsnok által, a szakaszbeli tiszthelytől lefelé számító legénységnek öt napig terjedő időtartamra;

b) a szárnyparancsnok által, a szárnybeli tiszthelytől lefelé számító legénységnek nyolcz napig terjedő tartamra; mind a két esetben illetmény-élvezet mellett.

Az a) és b) pontok szerint engedélyezett szabadságokra nézve a szakasz- és szárnyparancsnokok által hosszabbítás nem adható: megbetegedés esetén általában az alábbi 6. és 9. pontokban foglaltakhoz kell alkalmazkodni és a csendőr-kerületi parancsnokságnak jelentést tenni;

c) a csendőrkerületi parancsnokság által, a tiszthelytől lefelé számító legénységnek, családi és különben tekintetre méltó magánügyekben, az osztrák-magyar monarchia határain belül négy hét, azaz 28 nap tartamára; ennél fogva az eredetileg az a) és b) pontok szerint engedélyezett szabadságoknak négy hét tartamra hosszabbítása is.

A szabadságolt minden illetményeinek élvezetében marad és a szabadságidő első felére járó illetményeket a szabadság megkezdésekor előlegesen, a hátralevő szabadsági időre járókat pedig bevonulásakor kapja, ha az annak idején történend (lásd az alábbi 4. pontot).

A napontai 10 krajczárból álló loápolási díj, a loápolásra visszatartatik.

A tömeg-átalány minden szabadságolási esetben levonás nélkül jár;

d) a honvédelmi miniszter által négy hetet meghaladó bármily nemű magánügyekbeni szabadság és pedig nyolcz hétig bezárólag, illetmény-élvezettel; továbbá a c) és d) pontok szerint engedélyezett minden szabadságnak összesen tizenkét hétre, azaz 84 napra terjedő meghosszabbítása: mely esetben azonban a kilencedik hét kezdetével, azaz a szabadság 57. napjával a szabadságolt minden illetményei (a

tömeg-átalány, a netaáni érem- vagy jelvény-pótdíj és a loápolási díj kivételével) a kincstár javára esnek.

Ily szabadság-hosszabbítási kérelmek azonban csakis tekintetreméltó esetekben terjeszthetők fel a honvédelmi miniszterhez.

Az 1873. évi II. t.-cz. értelmében való fizetés nélküli próba-szolgálat vagy gyakorlat céljából adandó szabadságolások mindennemű illetmények élvezete mellett, legfeljebb hat hó tartamára engedélyezhetők: s az illetmények ily esetekben havonként előlegesen fizettetnek ki, a hatodik hó utolsó napjával pedig, ha az illető idejekorán be nem vonul, a csendőr-kerületi parancsnokság által beszüntetnek, ha az ekként szabadságolt egyén befejezett próba-szolgálat vagy gyakorlat folytán végleges polgári alkalmazást nyer, az eskü letétele napjával a csendőr-kerületi parancsnokságnál fogyatéka vétetik, ellenben oly altisztek és csendőrök, kik a közszolgálatra igényt nyújtó igazolvánnyal vannak ellátva, ily szolgálati alkalmazásnak ideiglenes elnyerhetése esetén a tényálladék kifejtése mellett, nyilvántartás céljából illetékes honvédszázalójukhoz helyeztetnek át.

Végre a külföldre való szabadságok, tartamukra való tekintet nélkül.

(Lásd e tekintetben az 1887. évi 51. számú „Rendeleti Közlöny” 8. §-át és az 1891. évi 5. sz. R. K. 1115/91. sz. min. rendeletet.)

4. A szabadság igazolatlan túllépése, mi felett a szárnyparancsnok idevonatkozó indokolt javaslata alapján a csendőr-kerületi parancsnok határoz, a túllépett időre és az engedélyezve volt szabadság feltartamára járó illetmények elvesztését s a körülményekhez képest még az illetőnek megfenyítését is maga után vonja.

A szabadság a szabadságoltnak állomáshelyéből való elindulási napjával kezdődik; ha tehát például egy csendőr négyheti szabadságot nyert, az elindulás napjától számítva a 29. napon tartozik az őrs reggeli kihallgatásánál mint bevonult jelentkezni.

5. Családi és egyéb magánügyekben ugyanazon egyénnek két egymást követő évben szabadság rendszerint nem engedhető. Ily szabadság tehát kivételesen csak indokolt sürgősség és az ügy halaszthatatlansága esetén, s akkor is csak illetmény-élvezet nélkül engedtetik meg s ilyféle kérelmek fölött a csendőr-kerületi parancsnokság indokolt felterjesztése alapján a honvédelmi miniszter határoz.

A szakasz- és szárnyparancsnokok által a 3. pont szerint nyolcz napi tartamig engedélyezett szabadságok azonban ekkor nem jönnek tekintetbe.

6. Ha valamely altisztnek vagy csendőrnek huzamos kórházi gyógykezelése folytán, vagy egyáltalán bármily betegségből való üdülés céljából a szabadságolás orvosilag ajánlatik, az idevonatkozó honvéd- vagy katonarvosi bizonyítvány alapján, a csendőrkerületi parancsnokság részéről ily célból való szabadság hat (6) hét tartamáig engedélyezhető.

Hosszabb szabadság adását, valamint üdülés céljából hat hétre nyert szabadságnak meghosszabbítását a honvédelmi miniszter engedélyezi és a csendőrkerületi parancsnokság indokolt javaslata alapján tizenkét (12) hét tartamáig terjesztheti ki, feltéve, hogy a beadványhoz csatolandó honvéd- vagy katonarvosi bizonyítványban úgy a szabadság szükségé, valamint az illető felgyógyulására való remény ki van fejezve.

Ezen orvosi bizonyítvány csak azon esetben állíttathatik ki hatósági orvos által, ha a szabadságolási helyen vagy annak közelében honvéd- vagy katonarvos nincsen, mely esetben azonban a bizonyítvány a szakasz- vagy szárnyparancsnok állomáshelyén esetleg levő honvéd- vagy katonarvos által láttamozandó vagy véleményezendő.

Az ilyképen üdülés céljából szabadságolt legénység teljes illetménye élvezetében marad és félhavi szintre előre azokkal ellátatik.

Ha ily egyén azonban a tizenkettedik hét elteltével is még mindig szolgálatképtelen maradna, felülvizsgálatra állíttatik és irányában az idevonatkozó szabályok szerint járatik el.

7. Ha valamely altiszt vagy csendőr orvosilag gyógyfürdő-használatra hozatik javaslatba, az orvosi bizonyítvánnyal felszerelt idevonatkozó névjegyzék a honvédelmi miniszterhez terjesztetik fel.

Oly gyógyhelyeken, hol katonai kórházak léteznek, az altisztek és csendőrök kórházi ellátásban részesülnek; a hol azonban katonai kórház nincsen, ott meghatározott ártérítés mellett a fürdőt használó legénység számára rendszeresített ellátást nyernek.

A gyógy-, illetve ellátási költségeket az altiszt vagy csendőr, miután illetményei teljes élvezetében marad, sajátjából tartozik fedezni; s csak azon esetben, ha ezen ellátási költségek az illetőnek a netaláni szolgálati vagy egyéb pótdíj betudásával való összes illetményei összegét meghaladná — számíthatók fel — az idevonatkozó számla csatolása mellett — a csendőrségi javadalmazás terhére.

Ellenben az utazási költségek és pedig úgy az oda-, mint a visszautazás után felmerülők is, a csendőrségi javadalmazás terhére számolandók el.

8. Csendőr-altiszteknek és csendőröknek külföldre szóló szabadság és e célból utlevél iránti kérelmeik, 15 kr. bélyeg- és 25 kr. kiállítási díjjal, valamint pontos személyleírással ellátva, a honvédelmi miniszterhez terjesztetnek fel.

Ily kérelmek fölötti határozathozatalnál elvül szolgál, hogy a tiszthelyettesről lefelé számító egyének közül külföldre szóló szabadság csak olyanoknak engedélyeztetik, kik jó minőségűük folytán maguknak előljáróik bizalmát megszerzték, minek folytán a csendőrkerületi parancsnokság ily kérelmek felterjesztésekor utóbbi tekintetben határozottan tartozik nyilatkozni.

Az egyenruhának külföldön való viselésére nézve az 1881-ik évi 17-ik számú Rendeleti Közlönyben közzétett 1881. évi július 27-én 3640'eln. szám alatt kelt körrendelet figyelemmel tartandó.

9. Azon esetben, ha magánügyben engedélyezett szabadságon levő altiszt, vagy csendőr megbetegszik, általában a 6-ik pontban foglalt határozmányok mérvadók, — akkor az illető csendőrkerületi parancsnokságok egymással érintkezésbe lépjenek; de ha a beteg szállítható, orvosi gyógykezelés céljából a legközelebb katonai vagy ennek nagy távolága esetén, a polgári kórházba átadandó s ő kórházi ellátásba lépte napjától kezdve, mint a „jelenléti létszámhoz tartozó“ tekintetik.

10. Valamely altisztnek vagy csendőrnek bármily oknál fogva 14 napot meghaladó tartamra más csendőrkerületi parancsnokságba való szabadságolása felől, az illető csendőrkerületi parancsnokság a szabadság helye és tartama közlése mellett értesítetik, hogy ez a szabadságnak idejekorán való bevonulását a legközelebb fekvő csendőrségi őrs által felügyelttesse és ide vonatkozólag, valamint netán előfordulható egyéb eshetőségek tekintetéből megfelelően intézkedhessék.

A szabadságolt, azon csendőrségi őrsnél, melynek körletében szabadságolási helye fokszik, jelentkezni és szabadságolási igazolványát láttamozás céljából az őrsparancsnoknak bemutatni tartozik.

Ha a szabadságolás helye az őrstől távolabb esik, ezen jelentkezés írásban, posta útján eszközölhető; a postabér költségeit a szabadságolt viseli.

11. A szabadságolási és szabadságolás hosszabítási kérelmek felől beadványok szerkesztetnek, melyek esetleg a megkívántat mellékletekkel felszeroltetnek; bekísérő jelentés a beadványhoz csak az esetben készíttetik, hogy ha valami különös események forognának fenn, különben maga a beadvány elégséges.

12. A szakasz- és szárnyparancsnokságok által szabad-sagolt altisztek és csendőröknek „Szabadság-jegy” a csendőr-kerületi parancsnokságok, vagy a honvédelmi miniszter által engedélyezett szabadságot élvezőknek pedig „Szabadságolási igazolvány” helyegmentesen adatik.

13. Huzamosabb szabadságra elinduló, vagy onnan be-vonuló altisztek és csendőrök egészségi állapotukra nézve orvosilag megvizsgáltatnak, és az orvosi lelet a szabadsági igazolványra vezettetik.

14. Próbaszolgálatot teljesítők szabadságolása rendszerint meg nem engedhető; a csendőr-kerületi parancsnokság próba-csendőrnek csakis hatóságilag beigazolt sürgős családi ügyek-ben legfeljebb 14 napi szabadságot engedélyezhet.

Megbetegedett próba-csendőrök kórházban orvosilag gyógykezeltetnek, s ha a körjeltek gyors felgyógyulásra nem nyújtanak reményt vagy az illetők további szolgálathétségessé teszik, illetékes csapattestükhöz visszahelyeztetnek.

15. Magánügyekben stb. való szabadság engedélyezésekor nemcsak a szabadságot kérők, de kiváltképen még a szolgálat érdekei is lelkiismeretesen szem előtt tartandók és a kérdésnek csak akkor adható hely, ha az ellen szolgálati akadály nem forog fenn.

XV. FEJEZET.

A tisztek és a legénység nősülése.

A m. kir. csendőrség nősülési szabályzata Ó. cs. és apostoli kir. Felségének Ischlben, 1887. július 28-án kelt leg-felsőbb elhatározásával hagyatott jóvá és az 1887. évi 34. számú Rendeleti Közlönyben tettett közzé.

Egyrészről a nős tisztek anyagi viszonyai tekintetében állásuk által megkövetelt szempontok, másrészről az elhalt csendőr egyének özvegyeiről és árváiról való gondoskodás szükségessé tették, hogy azon feltételek, melyek alatt a csendőrtisztek, és a tényleges szolgálatban álló legénységi egyének házasságra léphetnek, szorosabban körülírassanak.

Mint hogy tehát az 1882. évi XXXIX. t.-cz. 14. §-hoz képest ténylegesen szolgáló honvédségi egyének az alól, hogy nősülés tekintetében is a köztörvények és szabályok alatt állanak kivételnek: az 1883. évben a m. kir. honvédség és csendőrség számára „nősülési szabályzat” adatott ki.

E szabályzat maradt érvényben az 1887. évig, a mikor az azon évi XX. törvényczikk a hadseregbe, hadtengerészet, honvédség és népfölkeles tiszti és legénységi özvegyeinek és árváinak ellátása iránt intézkedvén, nehogy e czímen az államkincstárra túlságos teher háruljon, a házasságra léphetés feltételeinek szigorúbbakká tétele mellett, az említett évben újabb nősülési szabályzat adatott ki, mely ez idő szerint is érvényben van és melyre fennebb történt hivatkozás.

Ezen szabályzat határozványai szerint, házasságkötéshez honvéd (csendőr) hatósági engedélyre általában szükségük van a teltleges honvéd- és csendőr-személyeknek.

Tisztek, honvéd-hivatalnokok és rangosztályba nem sorozott havidijasok nősüléseinek engedélyezésére nézve szem előtt tartandó, hogy:

a) a szándékolt házasságnak törvényes, vagy egyházi akadály útjában ne álljon;

b) hogy a nősülendő a szabályzatban megkívánt mel-lékjövédelmet az ott meghatározott módon biztosítsák, illető-leg hogy a rangosztályba nem sorozott havidijasok anyagi viszonyait lényegesen javítsák;

c) hogy az ara szeplőtlen hírnévű, a nősülendő állásá-nak megfelelő műveltségű és oly származású legyen, hogy a nősülő tekintélye az összekelés által csorbát ne szenvedjen és azonkívül semmi oly ok sem forogjon fenn, a mi a nősü-lést a katonai szolgálat fontos tekinteteiből meg nem enged-hetőnek tüntetné ki.

Az évi mellékjövédlem összege:

a hadnagy, főhadnagy és százados (főhadnagy- és szá-zados-hadbíró, fő- és ezredorvos) részére 1000 forint;

az őrnagy, alezredes és ezredes (őrnagy-, alezredes- és ezredes-hadbíró, törzs- és főtörzssorvos) részére 800 forint;

kezelőtiszt részére 600 forint, csendőrtisztek (számvivők) részére a megfelelő honvédtiszti rendfokozatok számára meg-szabott összeg felében; honvéd hivatalnokok részére, a meny-nyiben legalább 1200 forintnyi évi fizetést nem huznak, a fenti fizetést kiegészítő összegben van megállapítva.

Nősülni szándékozó oly tiszt, a ki 30-ik életévét még be nem töltötte, a rendfokozat és szolgálati osztály külön-féleségéhez képest megkívántató mellékjövédelmet 50% több-lettel tartozik biztosítani.

A nősülési szabályzat további határozványai részletesen intézkednek, hogy a már említett házassági óvadék minő vagyoni tárgyakkal (értékpapirokkal, ingatlanokkal) és mily módon biztosítandó.

A csendörlegénység állományához tartozó személyek nősülésére az alább közölt miniszteri rendeletek nyújtanak kellő felvilágosítást, megjegyezvén, hogy a nős csendőrök száma ugyanazon csendörkerületben a legénységi állomány tíz százalékát rendszerint nem haladhatja meg.

A csendörlegénység nősülésére az engedélyt a csendörkerületi parancsnok adja meg. Ezen engedély megadásánál elv, hogy a nősülendő egyén jól minősített legyen, rendezett viszonyok közt éljen, hogy a nősülés által anyagi viszonyai okvetlenül javuljanak és hogy az illető megtartása a szolgálat érdekében is álljon.

Figyelem fordítatik ezen kívül arra is, hogy a nősülendő egyénnek a laktanyában legyen elhelyezése, a mi a fegyelmi kezelése és a csendőrség különleges szolgálati viszonyainál fogva indokolt és szükséges is.

Ennélfogva, ha a nősülendő egyén részére a laktanyában férhely nem volna, a nősülésre engedély rendszerint nem adatik meg addig, míg a szabályszerű elhelyezésre megfelelő helyiség meg nem üresedik.

Egyes kivételes méltánvlást érdemlő esetekben, ha a laktanyákban férhely nem áll rendelkezésre, azon kívül a kincstár terhére lakás bérelhető, mire nézve az engedély a m. kir. belügyminisztertől eszközöltetik ki.

Az erre vonatkozó miniszteri rendeleteket alábbiakban közöljük:

24,374 IV. szám.

Ámbár némely csendörkerületi parancsnokságnál az állományokhoz tartozó legénység között, a nősök száma, — a csendőrségi szervezeti utasítás 43-ik §-ában meghatározott tíz százalék már betöltötett, mind a mellett gyakran fordul elő, hogy ily csendörkerületi parancsnokságok nősülési engedélyek megadásáért a honvédelmi miniszterhez felterjesztéseket tesznek.

Nem szenved kétséget, hogy a csendőrségi nehéz szolgálatban érdemeket szerzett és hosszabb ideig kötelességükben szolgáló altisztek és csendőrök, — ha tudniillik a célba vett házasság által anyagi viszonyaik javulnak, — e tekintetben is kiváló kedvezményben részesüljenek.

Az anyagi helyzet javulása azonban, még 1000-1500 forintnyi hozománnyal is alig éretik el, minthogy ezen löke összeg kamatjövédelméből egy-egy napra eső 15-20 krajczárból, családot eltartani nem lehet: a csendőrök zsoldja pedig csakis éppen arra elegendő, hogy — tekintve terhes és fárasztó szolgálatukat — magukat megfelelően táplálják s fentartsák.

A tapasztalat bizonyítja, hogy a legjobb altiszt vagy csendőr szolgálati értéke, — a nősülés következtében csökken és hanyatló, mivel a család fentartása még a jó viszonyok mellett is gondtal jár, — s ezen felül a család körében beállni szokott bajok, betegségek s egyéb kelemetlenségek a nős egyén tevékenységét is annyira igénybe veszik, hogy némelyek még a szolgálat kötelességét is csak mellékes dolognak

tekintik s legtöbbször magánügyeik rendezése miatt, kötelességeiket a szolgálat kárára, elhamarkodva, felületesen és hanyagul teljesítik.

De különösen hangsúlyozni kell, hogy azon nősök, kiknek még anyagi nélkülözésekkel is küzdeniük kell, — már éppen el vannak veszve, mert sanyaru anyagi helyzetüknél fogva, ugyszólván utalva vannak — sok esetben alárendeltnek, de polgári egyének segélyét is igénybe venni — s ezek irányában viszonyszolgálat fejében, — elnézéssel s részrehajlással lenni, — az ily altiszt vagy csendőr tehát, minthogy kezei kötve vannak, már megfelelő erőlyel s független pontossággal fellépni nem képes, s előbb utóbb saját romlásánál fogva el kell pusztulnia.

A nősülési engedélyek megadásánál ezontul a fenti alapelvek tartandók szem előtt, mert minden igazolatlan nősülési engedély, határozottan csakis a szolgálat és az illető érdekeinek károsítását vonja maga után.

Továbbá a fegyelem és rend fentartása céljából egyuttal megbagyaltott, hogy minden nős altiszt és csendőr kizáróan a laktanyában legyen elhelyezve, s ahol ez jelenleg az elhelyezési viszonyoknál fogva esetleg nem volna eszközölhető, — ott a legközelebbi laktanya-bérlés alkalmával intézkedés teendő, hogy a nősök részére megkívántató férhely is meglegyen, miután a kincstár érdekében is sokkal jutányosabb a nősöknek a laktanyában való elhelyezése, mint sok esetben a külön lakások felvétele.

Ezen legutóbbi szempontból egyuttal elrendeltetett, hogy a nősülési engedélyeket illető felterjesztésekben mindenkor az is felemlítve legyen, vajjon a nősülendő számára van-e a laktanyában megfelelő férhely.

Budapesten. 1886. évi június hó 2-án.

71,581/XVI. szám.

Körrendelet.

Előfordult, hogy egyes kerületeknél könnyelmű, még meg nem állapodott jellemű, másként is fiatal altisztek nyertek nősülési engedélyt, kiknek fegyelmi uton való eltávolítása rövid ulon lett kérelmezve, illetve vált szükségessé, mi által nemcsak a szolgálat érdeke és a csendőrség tekintélye szenvedett, de az illető egyén ártatlan családjá is megfosztva minden jövedelmi forrástól — legnagyobb nyomorba sodortatott.

A csendörkerületi parancsnokok a nősülési engedély megadását tehát mindannyiszor a legkomolyabb megfontolás és bírálal alá venni s felelősség terhe alatt, a fenn idézett szabályzat 33. §. b) és c) pontjaiban foglalt határozványokat feltétlenül betartani tartoznak.

Minden nős csendőr legénységi egyént — kivéve a „laktanya szabályok” 16. pont 2. bekezdésében körülírt helyzetnek bekövetkeztét kincstári lakás illet meg, minélfogva egyes csendörkerületeknél észlelt azon eljárás, hogy a nős altiszt vagy csendőr saját illetékeiből fizeti a laktanyán kívüli szállását, helytelen, tehát nem tűrhető.

Minden nős legénységi egyén, már fegyelmi tekintetből is — rendszerint a laktanyában helyezendő el: csak egyes — igen ritkán előfordulható, de teljes indokoltasú esetekben lehet tehát a másképeni kivételes elszállásolást igazoltan engedélyezni, mely kivételt jelesen a számvivő altisztek és törzsbeli segéd munkásokra terjeszthető ki, ha t. i. a m. kir. belügyminiszter ur, illetve a horv.-szlav. dalm. bán ur a szálláspont ezek részére engedélyezné, a mit pedig előlegesen kikérni a csendörkerületi parancsnokság teendője leendő.

Ha nősülési engedély kérő legénység számára elhelyezés nem áll rendelkezésre, akkor a nősülési engedély mindaddig megtagadandó, míg

a szabályszerű elhelyezésre megfelelő helyiség megüresedik: egyébként pedig a csendőrkörületi parancsnokságok új laktanyák felvételénél gondoskodnak arról, hogy azokban a nők rendszeresített száma részére szükséges férőhely biztosítások.

Budapest, 1891. évi december hó 16-án.

69,259/XV. 1897. szám.

A csendőrlégénységi egyének nősüléseinek engedélyezésénél nem mindenütt egyenlő eljárás követtve, a végett, hogy a szolgálatra ebből háramollható hátrányos következményeknek eleje vétessék, a m. kir. csendőrkörületi parancsnokságok, illetőleg a m. kir. horvát-szlavon csendőrpáncsnokság a nősülési szabályzat 33. §-ának értelmezésekép a következőkre figyelemztetettek:

1. Utalva az 1891. évi 71,581/XV. számú körrendeletben foglaltakra, hangsúlyoztatott, hogy mintán legénységi egyének nősüléseinél az anyagi (vagyon) követelmények túlzottan fűlcsigázhatók nem lévén, a legfőbb biztosíték mindenkor csak a leendő házastársak személyes tulajdonságaiban kell, hogy keressék: a nősülési szabályzat 33. §. b), c) és d) pontjainak szigorú szem előtt tartása mellett oly csendőr legénységi egyének, a ki kedvezőtlenül van minősítve, vagy a kinek a csendőrségben állandóan való megtartása nem áll a közbiztonsági szolgálatnak érdekében, nősülési engedély egyáltalában ne adassék: az ara személyiségét illetőleg pedig nem csupán a feddhetlen erkölcs, hanem azon egyéni tulajdonságok tekintetében is megbízható értesítés szerzendő be, a melyek (mint p. o. szerényebb igények, takarékos életmód stb.) a leendő házastársaknak a férj állásához illő megélhetésére nézve is némi kezességet nyújthatnak. Erre nézve az illető szakaszpáncsnok kötelessége, hogy a megbízható értesítésre kellő óvatossággal, esetleg szemléje alkalmával való személyes tudakozódás útján beszerezze.

2. A nősülendő csendőrlégénységi egyén anyagi viszonyainak lényeges javulása alatt rendszerint az értendő, hogy a leendő házastársak a férj szolgálati illetményein felül még egy bizonyos évi mellékjövdelemre is számíthatassanak, vagy hogy a nősülendő csendőr anyagi megélhetése a házasság által másképen, de biztosan és tartósan megkönnyebbitessék (p. o. egy kis gyermekekkel bíró özvegy csendőrnél egy takarékos, szorgalmas, bár jelentékeny vagyonnal nem bíró nővel való házasság által).

A mellékjövdelem összege minden esetben kötelező általános szabálykép meg nem határozható ugyan, de e tekintetben oly magas követelmények, a melyek a legénységi nősüléseknek általánosságban elfűtásával egyértékűek lehetnének, fel nem állítandók: erre nézve a nősülendőnek netáni szolgálati pótdíja szintén számításba veendő és a mellékjövdelem szükséges nagysága nem annyira a rendfűkázat, mint inkább a jegyesek igényei, egyéni tulajdonságai, megszabott életmódjuk stb. szerint ítélendő meg.

3. Arra nézve, hogy a nősülendő anyagi helyzetének ezen javulása mi módon mutatható ki — irányadó elv gyanánt annak kell szűgálnia, hogy az e tekintetben emelendő követelményeknek, melyeknek arra kell irányulniuk, hogy a nősülendő anyagi helyzetének javulása reális, tartós és lehetőleg biztos legyen, az érdekelt feleknek jogaikban szűkségen felűli megszorítása vagy éppen megterhelése kerültsékek, a kinstárra pedig ezek következtében anyagi felelősség ne háramoljon.

Nem követelhető tehát telekkönyvi bekebelezés házassági óvadék címén és nem veendő semmiféle, a leendő házastársak vagy hozzátár-

tozók tulajdonál képező érték (takarékpénztári betétkönyv, értékpapír stb.) a csendőrpáncsnokságok pénztárainál letétbe.

Erre nézve csupán példakép a következők említettnek fel.

Ha a leendő házastársak valamelyikének ingatlan vagyona van, akkor annak becsértéke közszégi bizonyítvánnyal, adókönyvvel s telekkönyvi kivonattal, melyből a tehermentesség vagy a netáni terhek kitűnnek, az ingatlan jövdelemzősége pedig esetleg az illető bér- (haszonbér) szerződéssel vagy közszégi bizonyítvánnyal mutatható ki. Takarékpénztári betéteknel ha a személyi viszonyok és körűlmények elővigyázatot tesznek szűkségessé, az illető pénztintézet kötelező nyilatkozata kívánható arról, hogy a betéttőkét, addig míg az illető csendőr tényleges csendőrszolgálatban áll, a csendőrkörületi parancsnokság külön engedélye nélkül kiszűgáltatni nem fogja. Értékpapiroknál hason esetekben kikölthető, hogy azok valamely, a leendő házastársak által tetszés szerint megvásárlható pénztintézetnel helyettessenek letétbe, az imént jelzett kötelező nyilatkozat kiállítása mellett. E kötelező nyilatkozatok a csendőrkörületi parancsnokságnál őrizendők s a házasság kezéhez azokról másolatok adandók ki. Ha pedig az arának egy bizonyos évi jövdeleme oly keresetmódból van, a melyet, mint egy csendőrlégénységi egyén neje is tovább folytathat: akkor (ha csak ez a jövdelem mint egy bizonyos állás, p. o. postamester, kisdővő stb. rendszeres fizetése, már magából a kinevezési okmányból ki nem tűnik) e jövdelem mennyisége szintén közszégi bizonyítvánnyal és esetleg a kereseti adóval mutatható ki.

Ha a leendő házastársakat a mellékjövdelemben egy harmadik személy részesíti: akkor az illető egy közjegyzőleg vagy bíróság hűleltített kötelező nyilatkozatot állítson ki arról, hogy a leendő házastársakat a házasság tartama alatt, illetőleg a férjnek a csendőrségnél való megmaradásáig sajátjából milyen évi segélyben fogja részesíteni s jelentse ki abban egyszersmind, hogy minden olyan megegyezés, mely e kötelező nyilatkozat tartamával ellenkezik, semmís és joghatálytal nem bírhat. Az a körűlmény, hogy a nyilatkozat kiállítója az abban elvállalt kötelezettségnek vagyoni helyzetűnél fogva megfelelni is képes, közszégi előjárásági bizonyítvánnyal, esetleg telekkönyvi kivonatokkal s adókönyvvel igazolható. Ha a csendőrkörületi parancsnokságnak kétfelre volna az iránt, hogy az ekkép megígért segély a leendő házastársak kezéhez tényleg eljutni fog — akkor azt is föltétlenül lehet kiköltni, hogy az évi segélyösszeg mindenkor az illető csendőr szárnypáncsnokság útján küldessék meg a házastársak számára. A kötelező nyilatkozat, a közszégi bizonyítvánnyal s esetleg a telekkönyvi kivonatokkal együtt a csendőrkörületi parancsnokságnál maradjon őrizetben.

4. Az érdekelt felek által beterjesztendő közszégi bizonyítványok, telekkönyvi kivonatok és adókönyvek mellett és az illető csendőr szakaszpáncsnokok szűros kötelességűknek ismerjék, hogy a leendő házastársak anyagi helyzete, illetőleg a kötelezettséget vállalt harmadik személy fizetőképessége tekintetében maguknak alapos, megbízható értesűlést szerezzenek s véleményűket ha nősűlési engedély iránti kérvény beterjesztésekor részletesen kifejtssék.

5. Végűl még különösen is hangsűlyoztatott, hogy a csendőrlégénységi egyének nősűléseinek engedűlyezésénél kétes vagy a rendestűl eltűrű esetekben a csendőrkörületi parancsnokságok (horvát-szlavon csendőr parancsnoksága) feladata, hogy a fenti irányűelveket, ha némi eltűréssűl is, de oly módon vegűyek alkalmazásba, hogy a csendőrlégénységi nősűlések tekintetűben a szabályzat által kitűzűt cűlű elérűse biztosítva maradjon.

Budapesten, 1898. évi január hó 10-én.

Kiszolgált altisztek alkalmazása.

Hosszasan szolgált altisztekről a „kiszolgált altisztek alkalmazásáról” szóló 1873. évi I. törvényezikk gondoskodik, a melyet alábbiakban közlünk.

1. §. Azon altisztek, kik a hadseregben, a hadi tengerészetnél, vagy a honvéd törzseknél és alosztályoknál (csendőrségnél) tizenket (12) évig és e közben legalább nyolcz (8) évig mint altisztek tetteleg szolgáltak és magaviseletükről kedvező igazolvánnyal vannak ellátva, ez által igényt nyernek akár közszolgálatban, akár pedig az állam által segélyezett vasúti, gőzhajzási és egyéb vállalatoknál leendő alkalmaztatásukra. (1868-ik évi XL. t.-cz. 38. §.)

A tiszteletbeli altiszti minőségben töltött szolgálati idő a nyolcz évi altiszti időtartamban beszámíttatik.

2. §. Egyenlő igénynyel bírnak és pedig tekintet nélkül a szolgálati idő tartamára mindazon altisztek is, kik ellenség előtt, vagy közbiztonsági szolgálatban oly módon sérültek meg, hogy ez által további katonai szolgálatra képtelenné váltak is, polgári hivataloknál még alkalmazhatók.

3. §. Ebbeli igényük kielégítése tekintetéből az 1. és 2. §-ban megjelölt altisztek részére:

1. bizonyos szolgálati állomások kizárólag fentartatnak;

2. más állomások betöltésénél pedig, egyéb kérelmezők felett, elsőbbségi jog biztosíttatik.

4. §. Azon akár állandó, akár ideiglenes állomások, melyek kiszolgált altisztek számára tartatnak fenn, a következők:

a) minden hivatali szolgái és alsóbb rendű felvigyázói állomás a közös és a m. kir. miniszteriumoknál, a horvát-szlavon országos kormányánál és a fiumei kir. kormányzásánál, valamint a magyar államban létező törvényszékeknél, bírósági és egyéb hivataloknál, fegy- és más olyan intézeteknél, melyek egészben, vagy részben államköltségen tartatnak fenn;

b) ugyanezen állomások a köztörvényhatóságoknál felerészben;

c) minden a hivatal és irodaszolgái s az alsóbb rendű felvigyázói és kezelési szolgálat körébe tartozó állomások, az állam által javadalmazott, vagy biztosított azon vasúti, gőzhajzási és egyéb vállalatoknál, melyek jövőre engedélyeztetni fognak, vagy a melyek már engedélyeztettek és alapszabályaiknál, engedélyokmányaiknál fogva és egyébképen kötelezve vannak a szolgálati állomások betöltésénél kiszolgált altiszteket figyelembe venni.

5. §. A 4. §. a), b) és c) pontjaiban elősorolt hatóságok, törvényszékek, bírósági és egyéb hivatalok, intézetek és vállalatok azon irodái és kezelési alsóbbrendű hivatalnokai állomásainak betöltésénél, melyekre már fizetésben lévő kebelbeli hivatalnokok, vagy nyugdíjasok nem találhatók: az ezen szolgálatra teljes képességüket igazolt igénynyel bíró altiszteknek más pályázók felett elsőbbség adatik.

Ugyanazok a rendőrségi és pénzügyőrségi állomások betöltésénél is hasonló előnyben részesülnek.

6. §. A jogos igénynyel bíró altisztek számára, a fentebbiek értelmében kijelölt szolgái és hivatalnoki állomásokról külön kimutatás készítenő, az nyilvántartandó és időnkint a honvédelmi miniszter által a hivatalos lapban kihirdetendő.

7. §. Azon altisztek számára, kik valamely fentartott szolgái, vagy hivatalnoki állás elnyerésére a jelen törvény értelmében igényt szereztek: erről a közös hadügy-, illetőleg a honvédelmi miniszterium igazolványt állít ki, melyben az illetők képességei részletesen előadandók.

A kiállított igazolványok nyilvántartása végett a hadügy- és honvédelmi miniszteriumokban jegyzékek vezettetnek.

8. §. A törvényes igénynyel bíró altiszteknek a számukra kijelölt állomások s hivatalok elnyerése végett folyamodványaikat az illető hatóságnál, intézetnél, vagy vállalatnál kell beadniok és pedig oly jogosultaknak, a kik a katonai kötelekből már kiléptek, közvetlenül; azoknak pedig, kik még tetteleg szolgálatban állanak, a megszabott szolgálati uton.

9. §. Az igényre jogosult altiszt kérvénye vagy

a) bizonyos már megüresedett, vagy

b) valamely még megüresedendő állomásra vonatkozhatik.

Ez utóbbi esetben az illető folyamodó előjegyeztetik.

10. §. Ha valamely fentartott szolgálati állomás, vagy oly hivatalnoki hely töltendő be, melynek elnyerésére altiszteknek elsőbbségük van: akkor azon hatóság, intézet, vagy vállalat, melyet a kinevezés joga illet, tartozik a pályázatot kellő határidő kitűzése mellett hivatalos lapban kihirdetni s arról azonkívül a honvédelmi minisztert értesíteni.

Kihirdetés és értesítés azon esetben egészen elmaradhat, ha már igényre jogosított kérelmezők vannak előjegyezve és a megüresedett hely ily egyénnel töltetik be.

11. §. A hivatali szolgái és oly hivatalnoki, illetőleg felvigyázói fentartott állomások betöltésénél, melyekre az illető altisztek elsőbbséggel bírnak, a betöltésre jogosult hatóságok, hivatalok, intézetek és vállalatok kötelesek a még jövőre megüresedendő ily szolgálati állomások elnyeréseért hozzájuk beérkezett folyamodványokról jegyzékeket vinni és minden folyamodó benyújtott kérvényéről elismervényt adni, melyre a kért állomásra már előbb előjegyzettek száma is feljegyeztetik.

12. §. Minden alkalmazást kérő köteles az igényét tanúsító igazolvány (7. §.) előmutatásán kívül — testi alkalmas voltát és a kért állomáshoz megkívántató képességét, valamint azt is kimutatni, hogy a magyar állam területén honpolgári joggal bír.

13. §. A fentartott szolgálati állomásokra (4. §.) csak törvényes igénynyel bíró altisztek (1. és 2. §.) alkalmazhatók, — kivéven, ha ilyen törvényes igénynyel bíró és az illető állomásra alkalmas folyamodó nem jelentkezik.

Az egyenlő törvényes igénynyel bírók közül a szabad választás fenhagyatik.

14. §. A törvényes igénynyel bírók, a fentartott szolgálati állomásoknak rendszerint csak legelső fokozataiban alkalmaztatnak.

15. §. Minden törvényes igénynyel bíró panaszt tehet, mielőtt valamely, ezen törvény értelmében fentartott állomás, melyre nézve a törvényes igénynyel bíró altisztek elsőbbségi joggal bírnak, jelen törvény határozatainak ellenére töltetik be.

16. §. Ha valamely fentartott szolgái állomásra oly egyén alkalmaztatik, a ki arra törvényes igénynyel nem bír, anélkül, hogy a 13. §-ban meghatározott kivétel esete forogna fenn, vagy ha a §-ban említett hivatali és felvigyázói állomások valamelyike a törvényes igénynyel bíró altisztek számára a törvényileg biztosított elsőbbségi jog figyelembe nem vételével töltetik be; azon miniszterium, mely alá az állomást betöltő hatóság, intézet, vagy vállalat tartozik, az ily kinevezést megsemmisíti és az alkalmazottnak elbocsátását rendeli el, kivéven azon esetet, ha a törvényellenes alkalmazás napjától számítva azon időig, a mikor az illető miniszterium annak bármely uton tudomására jutott, már egy év letelt volna.

A kinevezésük megsemmisítésével ekként elbocsátott egyéneknek az elbocsátás napjától számítva egy évi fizetése az által, ki a kinevezést illetéktelenül s a törvény mellőzésével eszközölte, kárpótlásul megterítendő.

A 4. §. c) pontjában említett vállalatok a jelen törvény rendelete ellenére eszközölt minden egyes kinevezésért, még akkor is, ha ez az elővétel miatt már meg nem számítható, 100—500 forintig terjedő pénz-bírsággal büntetettek.

Ezen bírság az illető miniszterium által esetenként kijelölendő község szegényei javára fordítatik.

17. §. A fentartott szolgálati állomások elnyerésére való igény, vagy a hivatali és felügyelői helyek betöltésénél biztosított előny a következő esetekben szűnik meg, vagy enyészik el:

a) ha arról az illető önként lemond;

b) oly eltiltetés folytán, melylyel a törvény erejénél fogva állami és közhivatalok viselhetőségének elvesztése jár;

c) az életkor 45. évének betöltésével oly szolgálati állomásokra nézve, melyek az államkincstárból díjaztatnak;

d) az életkor 37. évének betöltésével minden egyéb, nem az állam által fizetett szolgálati állomásokra nézve.

Mihelyt az igény megszűnt, e körülmény a nyilvántartási lajstromban (7. §.) feljegyzendő s a kiállított igazolvány az illetőtől visszaveendő.

Ha az igény csak részben szűnt meg (d pont), e körülmény ugy az igazolványban, valamint a nyilvántartási lajstromban is megjegyzendő.

18. §. A törvényes igényvel bírónak igazolványai és alkalmaztatásukra vonatkozó folyamodványai, mellékleteikkel együtt, bélyegmentesek.

19. §. Közforgalomra szánt vasuti és gőzhajózási vállalatok engedélyezésénél, ha állami javadalmazásban, vagy biztosítékban nem részesülnek is, az engedély-okmányban határozottan megjegyzendő, hogy azok a jelen törvénynek alá vannak vetve.

20. §. Azon altisztek, kik az e részben gyakorlatban volt, eddigi szabályok értelmében polgári alkalmazásra már előjegyezvék, jogosultságukat megtartják s illetékes hatóságuk részéről a 7. §-ban kijelölt bizonyítvánnyal ellátandók.

21. §. Az ezen törvény alapján alkalmazást nyert kiszolgált altisztek joga és kötelezettségei szemben az őket kinevezett hatóság hivatal, vagy vállalattal ugyanazonosak, melyek azoknál más hasonló minőségben alkalmazott szolgák, vagy hivatalnokokra nézve fenállanak s az ily kiszolgált altisztek alkalmazásuk után ugyanazon fegyelmi eljárás alá esnek és ugyanoly módon és feltételek mellett elbocsájtandók.

22. §. Ezen törvény a kihirdetés után azonnal hatályba lép s a magyar állam egész területére kiterjed; végrehajtásával a honvédelmi miniszter bizatik meg.

Kelt Bécsben, ezernyolczszázhetvenharmadik évi február hó huszonehatedik napján.

Ferencz József s. k.

(P. H.)

Szlávy József s. k.

Az altisztek számára fentartott polgári alkalmazások betöltése elleni panaszok a honvédelmi miniszterhez terjesztendők fel.

(Rendeleti Közlöny 1884. évi 13. szám 15,135/I. számú miniszteri rendelet.)

Az altisztek számára fentartott és üresedésben levő szolgálati állomások betöltése iránti pályázati hirdetmények

a Rendeleti Közlönyök önálló mellékletében jelennek meg és azokat a szakasziparancsnokságok közlés útján közlik az igényjogosultakkal.

(Rendeleti Közlöny 1887. évi 41. szám 7341/eln. sz., továbbá 1888. évi július 12. 31,329/XVI. sz. miniszteri rendelet.)

Utóbbi alábbiakban közöljük:

31,329/XVI. szám.

A „Rendeleti Közlöny“-hez csatolt „Pályázati hirdetmény az 1873. évi II. t.-cz. által a hosszasan szolgált altisztek számára fentartott s jelenleg üresedésben levő szolgálati állomásokra“ csak az esetben felelhet meg az elérni szándékolt célnak, ha igényjogosultsági igazolvánnyal ellátott egyéneknek — az említett hirdetmények közlése által — tudomására hozatik.

Minden kételyt kizárandó, elrendelem tehát, hogy ezen közlés az őrsőkre nézve a szakasziparancsnokságok által minden megjelent pályázati hirdetménnyel késedelem nélkül, fogantatandó.

Budapest, 1888. július 12-én.

XVI. FEJEZET.

A csendőr egyének feletti biráskodás.

Minden a m. kir. csendőrségi parancsnokságok kötelékében álló egyén bűnügyekben a katonai törvényeknek és fegyelmi szabályoknak oly mérvben rendeltetik alá, amint ez az 1868. évi XLI. törvénycikk által a tetteles állományban lévő magyar kir. honvédre nézve meghatározott.

A büntető igazságszolgáltatás a m. kir. honvéddhadbírók által gyakoroltatik.

A szabadságvesztési büntetések a magy. kir. honvédség számára fenálló, a büntetések végrehajtására vonatkozó szabályok szerint teljesítetnek.

A m. kir. honvédtisztek számára érvényes becsületügyi eljárást tárgyzó szabványok a m. kir. csendőrség tisztjeire is alkalmaztatnak.

(1876. ápril 24-én kelt 1552/eln. sz. honv. min. körrendelet. Rendeleti Közlöny 1876. évi 12. és csendőrségi szerv. utasítás 8. §.)

A fegyelmi jog gyakorlása az egyes tisztí parancsnokok részéről.

A kiküldített szakasziparancsnok a kiküldített századparancsnok (honvédségi szolgálati szabályzat I. rész 662-ik

pontja) fegyelmi fenytő jogával bir; mely jogot a szárny-állomáson beosztott I-ső szakasz parancsnoka is, valahányszor szemle-utazás vagy egyéb szolgálati kiszálláskor a szárny-parancsnokság, illetőleg saját szakaszparancsnoksága állomás-helyéről, alárendelt örsei körletébe távozik, mindenkor gyakorolja; mire nézve a szolgálati szabályzat idevonatkozó határozványai mérvadók.

A szárny-parancsnok a kikülönített honvéd század-parancsnok fenytőjogával bir.

Ha valamely altiszt, vagy csendőr által oly büntethető tett követtetik el, mely súlyosabb fegyelmi fenytést érdemel, mint a milyennek kiszabására a szárny-parancsnok jogosítva van, vagy ha egyáltalában a fenytésre csak valamely magasabb előjáró van feljogosítva és ha vádlott személyes előállítása nem lehetséges, a szárny-parancsnokság által a szolgálati szabályzat I. részének 650. pontja szerint, körülményes tényvázlat szerkesztendő és a csendőrkerületi parancsnokságnak illetékes intézkedés céljából felterjesztendő.

Ezen tényvázlat alapjául a szakasz-parancsnok részletes jelentése szolgáljon.

A csendőr-kerületi parancsnok az ezred-parancsnok fegyelmi fenytő jogával bir (szolg. szab. I. rész 665. és 666. pontjai).

A csendőrkerületi parancsnokot megillet azon jog is, hogy a parancsnoksága állománvához tartozó, tényleg szolgáló főtisztek és hadapródok ellen, a becsületügyi előleges tárgyalás megindítását elrendelheti.

A csendőrkerületi parancsnok, valamint helyettese szemle-utazások alkalmával úgy a szárnyparancsnokságoknál levő büntetési jegyzőkönyveket, valamint a szakaszparancsnokságoknál vezetendő büntetési lapokat behatólag megvizsgálni és netán észrevett szabálytalanságok iránt vagy saját hatáskörében intézkedni, vagy e tekintetben magasabb hatósághoz fordulni tartozik; de szabadságában áll, a büntetési jegyzőkönyvek időnkénti megvizsgálása végett a hadbíróat is kiküldeni.

A csendőrkerületi parancsnok helyettese valahányszor a parancsnokot helyettesíti, szintén az ezredparancsnok fegyelmi fenytő-jogát gyakorolja (szolg. szab. I. rész 660. pontjának 2-ik kikezdése), szemle-utazásai alkalmával azonban a kikülönített zászlóalj-parancsnok fegyelmi fenytő-jogával bir.

XVII. FEJEZET.

Egyéb tudnivalók.

1. A csendőrség létszáma.

A csendőrség ez idő szerinti létszámát az alább közölt két kimutatás tünteti fel.

A csendőrkerület		Tiszt	Legénység	Megjegyzés
száma	székhelye			
I.	Kolozsvárott	40	1610	Ezen felül, létszám felett vezetve 1) a honvédelmi minisztérium XVI. csendőrségi ügyosztályában 2) a m. kir. csendőrségi felügyelőségénél 1 altábornagy, 1 vezérőrnagy, 1-I. osztályú százados.
II.	Szegeden	29	1235	
III.	Budapesten	33	1304	
IV.	Kassán	36	1454	
V.	Pozsonyban	29	1006	
VI.	Székesfehérvár	32	1194	
M. kir. horvát-szlavon csendőrpáncsnokság	Zágráb	22	1025	
Főösszeg:		221	8828	és 690 szolgálati ló.

2. Csendőrség loállományának beszerzése és kiképzése.

A csendőrség loállománya a kincstár terhére szereztetik be és annak tulajdonát képezi.

Az egyes kerületeknél fogvatékban vett loállomány kiegészítését a Budapesten székelő. 1891. év óta fennálló pótló-

keret eszközli olykép, hogy a szükséges loállományt részint Budapesten, részint a vidéken ménesekből vagy magánosoktól kézi vásárlás útján beszerzi.

A loavatási bizottság tagjai:

1. a budapesti III. sz. csendőrkerület parancsnoka;
2. a pótló-keret parancsnoka;
3. a csendőrséghez beosztott honvédállatorvos;

Egy pótló átlagos beszerzési ára 325 frt.

A pótlókeret parancsnoka egy csendőrszázados, ki mellé 2 őrmester és 3 őrsvezető, mint idomító és ezenkívül 4 polgári loápoló van beosztva.

A pótlókeret loállománya 12—15 közt változik.

A lovak idomításának időtartama 10 hét, amely idő, tekintve a lovas legénység által teljesítendő szolgálatot, elégendőnek is bizonyult.

A lófogyatéka a csendőrségnek az állomány 10—15%-a.

A lovak avatási összegét 10 éven belül alábbi kimutató táblázat tünteti fel:

Év	Avatási szám	Darab
1891	1—25	25
1892	26—101	76
1893	102—191	90
1894	192—294	103
1895	295—363	69
1896	364—438	75
1897	439—510	72
1898	511—594	84
1899	595—640	46
	Összesen . . .	640

3. Lovak kisélejtezése.

A lovak kisélejtezése minden kerületi parancsnokság, a felterjesztett állatorvosi bizonyítvány alapján, a kerület székhelyén, saját hatáskörében, nyilvános árverésen történik. A befolyó vételár a csendőrségi javadalmazás javára esik.

4. Lovak kiosztása.

A kiidomított lovak kiosztása a pótlókeretnél történik, mely célból az illető csendőrök Bpestre felrendeltetnek és itt a lovas nagysága és súlyához képest a ló kiadatik és a lovas illetékes őrsére elszállítatik.

5. Lovaglári jutalomdíj.

Azon lovascsendőr, ki szolgálati lovát 5 éven át megszakítás nélkül lovagolja, jó és teljesen szolgálatképes állapotban bemutatja, 5 darab 10 koronás, ugyanazon ló után minden további évben pedig egy darab 10 koronás arany jutalomban részesül.

A ló szolgálati képességét és jó állapotban lételetét a szemlét tartó törzstiszt vagy szárnyparancsnok őrsszemle alkalmával állapítja meg.

a magyar királyi csendőr-kerületi szárny- és szakaszparancsnokságok elhelyezéséről s az őrsők beosztásáról
1898. évi december hó 31-én,

• Ezek közül 10 vegyes
őrs.